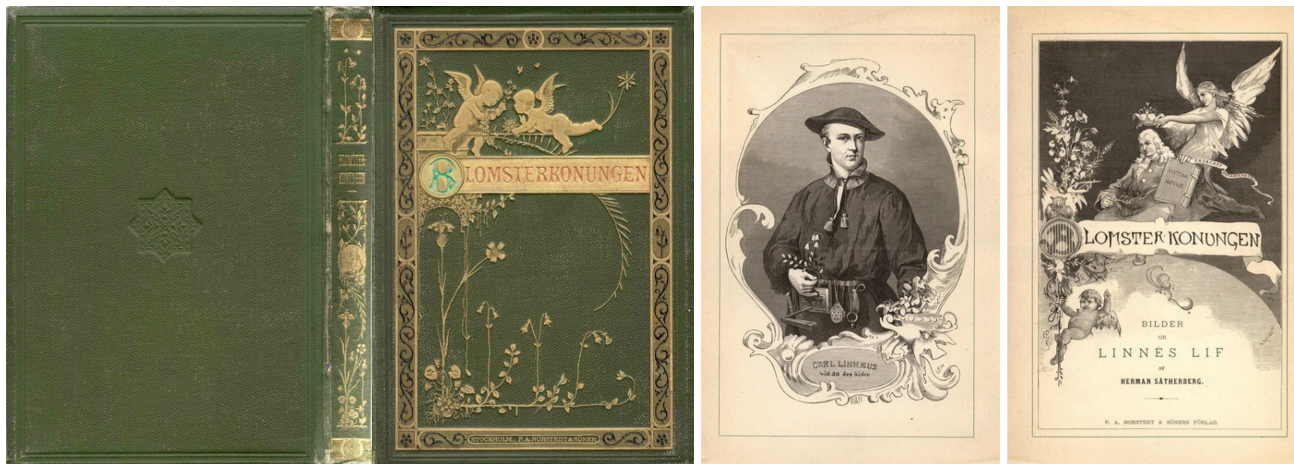

BLOMSTERKONUNGEN

BILDER

UR

LINNÉS LIF

AF

HERMAN SÄTHERBERG

P. A. NORSTEDT & SÖNERS FÖRLAG.

Arbetet är illustreradt af artisten Carl Larsson.

STOCKHOLM, 1879. KONGL. BOKTRYCKERIET.

Förord till den elektroniska utgåvan

Verket har scannats från original i november 2012 av Bert H.

Arbetet är illustreradt af artisten Carl Larsson."LILLE BOTANICUS."

På Möckelns strand, vid fager vik, Der ligger Stenbrohult: 1 En småländsk nejd, på lunder rik, Med blommor — öfverfullt.

En kyrkans herde bodde der, Linnæus var hans namn. Se'n hundra år han lemnad är Åt jordens kalla famn.

Den presten var en hedersman;

Hans håg var ren som gull.

I bondehjertan plöjde han,

Men ock i jordens mull.

Han vid sitt hem med idog hand Lagt an en blomstergård,

Der sonen Carl fått några land,

För egen häfd och vård.2

Den lille sökte der sin fröjd,

Dit drog allt jämt hans håg;

Och grät han, blef han åter nöjd, Blott han en blomma såg.3

Och liten pilt han växte opp,

Och åren gingo om,

O O '

Och efter någon tids förlopp Han nu i skola kom.

”Hvad menar du vår son skall bli?” Sad’ modern då, en dag. —

”Han lära skall teologi

Och blifva prest, som jag.” —

”Så jag ock tänker. Det är bäst, Det kallet aktadt är;

Och blir vår kära gosse prest,

Han icke svälta lär.” —Och nu i skolan pilten gick,

Var flitig vid sin bok;

Men bara maj slog upp sin blick,

All läsning gick på tok.

Han drog kring sjö och lund och fält, Kring åker och kring äng;

Han bodde helst i skogens tält Och sof i blomstersäng. —

”Jag tror, att sitt förstånd han mist, Min gosse, stackars barn!”

Sad’ modern, ”han är fångad visst I något trolldomsgarn!

An ligger han på sina knän Och gräfver rötter opp,

An klänger han i skogens trän,

Och än på bergets topp.

Får han en blomma, blir han glad, Men gissa hvad han gör:

Han genompetar knopp och blad Och blomman rakt förstör.

Och se blott hur han skräpar full I stugan hvarje vrå!

Der ligga tistlar i min ull,

I mjölken gräs och strå.Och knappt han har, när dagen grytt, Fått i sig ett gudslån,

Förr’n det bär af till skogs på nytt. Gud nåd’ mig för min son!”

Så talte modern, då hon såg Den lilles företag;

Men fadern, med bedröfvad håg,

Till Yexiö for, en dag.

”Herr rektor, säg, hvad tänker ni Om Calle, sonen min?

Tror ni han snart kan färdig bli Att ta efamen sin?” —

”Er son! Den stackars gossens lott Ar ganska hård, minsann!

Gunås, han klena pund har fått!

Till prest ej duger han.

Om jag ett råd er gifva får —”

”Säg ut helt rätt och slätt!”

”Ej illa tag, jag föreslår:

I lära honom sätt.4

Der hufv’et icke räcker till,

Få händerna gå an.

Om gossen flitig vara vill,

Nog bergning finner han.” —Det var ett dunderslag, som tog!

Den pröfningen var hård!

Med qval i hjertat fadern drog Tillbaka till sin gård.

Och der blef sorg i hemmet nu, När han sin mun upplät. Bedröfvad gick herr pastorns fru, Och lilla Calle grät.SORG OCH GLÄDJE.

au blef det bestämdt, att vår Carl skulle gå I tjenst, för att lära ett handtverk, mot hösten. ”Min son”, sade fadern, ”betänk dig nu på, Hvad helst du vill bli”; och, med darrning i rösten,

Han svarade: ”Snickare blir jag väl då.”

”Och hvarför just snickare?” — ”Jo, kära far, Jag tänker, att då får jag också mig lära Att göra mig skåp åt de örter jag har;

Ty dem vill jag gömma och hafva mig nära Och minnas hur lycklig en gång jag var.” —

Och pastorn han spände för kärran sin häst,

Och for så, en morgon, till närmaste staden Att söka för gossen den tjenst, som var bäst — Då hade man inga annonser i bladen;

Yid porten man knappast sin skylt hade fäst.Men gossen, så sorgsen i håg, sig beger På vandring kring prestgårdens ängar och gärden. En stund på den böljande rågen han ser,

Se’n styr han mot soliga kullarna färden,

Der rosorna dofta och strålblomman ler.

Och lunden han sjöng med sin ljufvaste röst: Kom hit, i min famn jag min älskling vill sluta! Och ängen hon sjöng: jag vill gifva dig tröst; Kom hit och mot grönskande bädden dig luta; Med blomdoft jag läker ditt lidande bröst!

Nu slår han sig ned vid en kulle så grön.

Den tårade blicken mot himlen han vänder Och suckar: o Gud, hvad naturen är skön!

Så sitter han länge, med hopknäppta händer, Försjunken i tankar och andakt och bön. —

Om blommornas magiska dofter det var,

Som lade så ljufligt i dvala hans leder,

Jag vet ej; men nu i sin luftiga char En himmelens genius sänkte sig neder Och tryckte sin kyss på hans ögonpar.

En underbar syn han i drömmen nu såg:

Hvar blomma ur jorden sig lyfte på vingar;

Och snart ett oändeligt blomstertåg Sig slöt, som en kedja, i skiftande ringar Kring kullen, der leende slumrarn låg."Vår älskling, haf tröst!" — så det ljöd nu en sång — "Din kärlek till oss skall dig rikligt belöna:

Ditt namn skall flyga kring verlden en gång;

Till Blommornas kung skall dig samtiden kröna;

Din slägt skall bli ärad, din lefnad bli lång."

I sömnen han vänder sig, andan han drar,

Hans hjerta det klappar och kinden brinner.

Han tyckte på bröllop bland blommor han var — Men slutligen skaran i nejden försvinner;

Blott lilla Linnaea hon stannade qvar.8

Hon smög till hans sida, den drömmande stund,

Hon hviskade kärlek så ljuft i hans öra,

Hon svor åt sin älskling ett evigt förbund.

De doftande läppar hans kinder beröra;

Han vaknar — hon flyktat i samma sekund.

Han reser sig, ser sig omkring: ej ett knyst!

Nej allt är så stilla, blott blomman i vinden Hon nickar, och löfven de hviska så tyst. —

"Hvad var det som kändes så varmt uppå kinden? Jag tyckte det var som en blomma mig kysst!" —

Och så drog han hemåt, med grubblande håg. Liksom af en trolldom han kände sig fången:

An såg han de skiftande blommornas tåg,

An hörde han tydligt den ljufliga sången;

Och jämt han tillbaka mot kullen såg. —"Farväl, mina berg, mina dalar, farväl!

Snart kommer den sorgliga afskedsstunden.

Farväl, mina blommor: min glädje, min själ!

Farväl, mina sjungande foglar i lunden!

Vi skiljas kanhända för alltid. Farväl!"

Till hemmet nu hunnen, han möter sin far,

Som nyss kommit åter från resan. — "Min kära, Min älskade son, du i skoln får bli qvar!

Du slipper, min gosse, att komma i lära;

På färden vår doktor jag träffat har.

Han bättre än vi dina anlag förstått,

Och länge han redan din kallelse anat:

Du forskarens öga och håg har fått,

För läkarens kall har naturen dig danat,

Och gifvit dig gåfvor i rikligt mått.” 6

Och gossen han spritter af jublande fröjd;

Men modern hon suckar: ”mitt hopp skall då svika! Jag fåfängt har blickat mot lyckans höjd,

Jag aldrig får höra min Calle predika!” —

Men Calle han grät ej, ty nu var han nöjd.MODERN OCH GOSSEN.

Modern.

Mitt barn, hvad ser jag! Orter i min

bibel!

Hur kan min Calle våga skräpa ner Den hel’ga skrift så der! Det är ju

syndigt!

Gossen.

Förlåt mig, moder! Men så vackra

blommor

Jag aldrig förr har sett; och derför just Så ville jag dem riktigt bra förvara.Jag hört att både du och far ha sagt,

Att bibeln den är lifvets bok; och derför Så tänkte jag, att om jag mina blommor I bibeln lade, skulle de behålla Sin vackra färg, som om de ännu lefde.

Modern.

Mitt barn! Då bibeln kallas lifvets bok,

Man menar ej det arma lif som föddes Af jordens syndastoft, men andens lif,

Som bor inom oss och från himlen stammar. Hvar tanke, som du tänker, är ett blomster Ur andelifvets örtagård. Der växa,

Liksom på jorden, mångahanda blommor:

Bn del i sällsam fägring; andra åter Af synden fläckade. Hvar gång i skriften Du läser andaktsfull, en himmelsk blomma Slår ut, liksom en ros, uti ditt hjerta.

Gossen.

Ack, hvad du talar vackert!

Modern.

Flitigt läs

Uti din bibel; och din andes blomster I himmelsk fägring skola lefva då!

Men ack, jag fruktar —

Gossen.

Säg, hvad fruktar du?Modern.

Jo, att min Calle älskar jordens blomster Så högt, att han kanhända glömmer himlens.

Gossen.

Nej, moder, nej! Det skall du icke tro.

Ack, vet du, när jag ser en vacker blomma,

Då tänker jag så här: hvarför har Skaparn Ur kalla, mörka jorden låtit växa Så vackra väsen, med så granna färger?

Jo, säkert han det gjort att gläda oss.

Och då så tycker jag, det liksom hviskar Från blommans läppar: ”Se hvad Gud är god!” Och vet du, moder, när mitt öga ser De hvita liljorna, med deras kalkar,

Som lysa liksom silfver, och de röda Pionerna, som glöda liksom eld,

När solen på dem skiner, och de gula Tulpanerna och alla vårens blomster,

Som kläda ängarna i bröllopskläder —

Som pappa säger — vet du hvad jag tänker! — Men kanske det är synd att tänka så?

Modern.

Hvad tänker du, mitt snälla barn? Säg ut! Gossen.

Jo, när Gud Fader hade skapat jorden,

Så sände han från himlen sina änglarAtt kalla fram till lifvet alla örter,

Som nu på jorden gro. En del begynte

Att forma stjelkarna och bladen; derför

Det finnes nu så många tusen slag

Af vackra blad, att man dem knappt kan räkna.

Men andra änglar fingo det bestyr

Att skapa Sjelfva blommorna: och nu,

En afton, flögo de till regnets båge,

Som brann i skyn så vackert; och de togo De allra klaraste af bågens färger Och stänkte dem på blomstren, tills de lyste Så grant, så grant som Sjelfva himlabågen.

Och derför voro alla blommor då Och alla blad så vackra, ack, så vackra!

Men se’n kom synden; och då föddes tistlar Och svamp och bolmört. Då fick rosen taggar, Och vallmon han fick giftig saft —

Modern.

Mitt barn,

Hvem har förtäljt dig denna sköna saga?

Jag aldrig förr den hört.

Gossen.

Jag har den drömt En gång, när på en äng jag låg och sof.

Modern.

Säg, plägar du då ofta drömma sådant?Gossen.

Ibland, när jag hos mina blommor hvilar,

Jag tycker att det ljuder som en sång Från deras läppar. Också, här om dagen,

Så drömde jag, att de begynte dansa Omkring mig, der jag låg på blomsterkullen;

Och vet du hvad de sjöngo: jo, de sjöngo Att jag en gång så lycklig skulle bli,

Och lefva länge och bli krönt till kung

För alla blommor! — Tror du det kan hända? —

Men hvarför ser du på mig så?

Modern.

Må Gud

Bevara ditt förnuft, mitt barn! — Jag fruktar Att något skogsrå har förgjort min gosse!

Långt bättre vore, om min Calle drömde Hur han en gång fick blifva, som hans far,

Bn vördad folkets herde, lärd att tolka De hel'ga skrifterna och vårda blomstren I Herrans örtagård —

Gossen.

Men då din Calle Ej håg har fått för sådant! — Far har sagt,

"Att efter jordmån bör man välja sädet,

Om skörden skall bli god. I daln vid bäcken Trifs vattenliljan, men hon dör på kullen;

Och Blodgeranien, som på hällen lyser,Om man planterar den i djupa daln,

Han vissnar bort och fäller sina blad." —

Ack nej, för predikstoln jag visst ej skaptes! Men kanske Gud bestämt, att jag en gång Skall bli så lärd, att jag med mina örter Kan bota sjuka. Tror du ej, min mor,

Att det är lika godt som att bli prest?

Modern.

Mitt kära barn, att bota själens krämpor Ar mer än bota kroppens!

Gossen.

Men ändå

Så går du ofta sjelf omkring i socknen Att skänka läkemedel åt de sjuka.

Och mins du enkan med de fyra barnen,

Som Vexiö-doktorn botade för döden?

När hon kom hit att tacka dig för hjelpen,

Och derför att du skickat efter doktorn,

Hon grät af glädje, och du sjelf — jag såg nog, När du det minsta barnet tog i famnen,

Hur tåren satt och lyste i ditt öga.

Och nog jag mins, hvad du då sad' —

Modern.

Låt höra!

Gossen.

"Hvad läkarns lott är rik, när med sin konst Han så kan skänka hjelp åt den som lider!"Så sade du; och tyst jag bad till Gud Att ock få bli en läkare med tiden.

Modern.

Men, kära barn, du känner icke, du,

Hur läkarns bana är bekymmerfull,

Och hvilka svåra kunskapsprof det fordras För att bli doktor. Han skall kunna läsa Uti naturn så rent som i en bok.

Gossen.

Ack ja! Och derför just jag vill bli doktor!

Du hörde, här om da'n, hvad pappa sade:

"Att jag kanhända skulle bli, med tiden,

En skicklig läkare."

Modern.

Mitt stackars barn!

Du vet ej, hvilka pröfningar dig vänta.

Hvem skall försörja dig den långa tiden,

Då du bereder dig till detta kall?

Din far är fattig, liksom all vår slägt;

Hvem skall dig hjelpa?

Gossen.

Gud, som kläder blomstren Och föder foglarna, nog hjelper mig.Modern.

Nåväl, mitt barn, en hvar har fått sitt pund Att svara för. Må himlen dig beskydda,

Och goda änglar visa rätta vägen!

Förkofra dig uti naturkunskapen,

Och lef för dina örter! Jag ej mer

Skall banna dig; — men intet gräs i mjölken,

Och inga tistlar i min sköna ull!

Det säger jag! Och framför allt låt bli Att pressa örter i min vackra bibel!Der skulle nu han odla sina pund; Och flitig var han också, vår Linnaeus.

1 språken hade han dock ej behag,

För grammatik han var ej klippt och skuren; Men han fick tag i Plinius en dag,

Den romaren som skrifvit om naturen.

Och då, må tro, så blef det annat af;

Nu var det m^^en konst latin att lårs*

Han läste Plinius, så det gick i traf —

Allt för hans älsklingar, de blommor kära.Der bodde ock en annan yngling då,

Som hette Koulas,8 gynnad af Stobseus.

Han hade lof i biblioteket gå Och lånte äfven böcker åt Linnaeus.

Långt efter midnatt ljus man ofta såg

Hos Carl. — "Min Gud, han somnat har från ljuset!"

Skrek gamla fru Stobaeus, der hon låg.

”Den der ”Smolandus’ tänder eld på huset!”

Och upp för trappan gubben skyndar sig Och puttrar i sin vrede: jag vill lofva,

Munsjör, en dugtig lexa gifva dig,

Så att vid ljus du aldrig mer skall sofva!

Nu in i rummet han sig sakta smög —

Men hvad får han väl skåda, till sin häpnad:

Bland böcker, staplade uti en hög,

Smolandus sitter der, i flitens skepnad.

”Jaså, jaså, han läser! — Får jag se: —

I mina böcker!” — ”Ack, herr arkiater,

Förlåt mig! Koulas lånt mig dessa tre.” —

”Jaså, han lånar ut dem åt kamrater!

Jag skall den göken lära! — Genast nu I säng på stund, och släck ut ljuset bara!

Kom in till mig i morgon klockan sju! —

Och Koulas för sitt tilltag skall mig svara.” —Och klockan hon slog sju. Linnaeus gick Med tunga steg att för Stobseus bikta.

Han möttes genast af en bister blick.

”Nu lär jag väl för böckerna få plikta!” —

”Hvad läste herrn i natt? Han skref också;

Hvad skref han? — Säg! Jag önskar veta detta.” ”Ah ingenting just — jag höll bara på Ett nytt natursystem att sammansätta.” —

”Ett nytt system! Hvad menar han med det?

Ha vi då inte nog utaf de gamla?

Och han kan skapa oss ett nytt?” — ”Hvem vet?

I många mörka gåtor än vi famla.

Naturkunskapen är ett haf med skär Och obekanta land. Man kursen mister Så lätt der ute; seglarn redlös är,

Så länge hans kompass, systemet, brister.

Men forskaren sin farled känna må,

Om han med visshet vill till målet hinna.

Jag ordnar min kompass och tänker så:

Den noga söker skall ock något finna.”

Den gamle studsar, skarpt på honom ser:

”Linnseus flitig är; jag tycker omen!

En vacker framtid visst mot honom ler —

Kom i min famn! Var till mitt bord välkommen!9TILL FYRIS’ STRAND.

är seglarn, efter färden sin,

I säkra hamnen lupit in,

Och ankaret i bottnen hvilar,

I lugn han ler åt stormens ilar; Och böljorna, hur vildt de slå,

Dem hör, dem ser han knappast då.

Det är så ljuft att hvila der,

I skydd för storm och falska skär. Han hafvets alla faror glömmer, Och fröjdebägarn lustigt tömmer,

I goda vänners glada lag.

Hans lif då är som en högtidsdag.Så går i stilla lugn en tid;

Då längtar han på nytt till strid Och pröfning på den fria vågen.

Det käns så tungt och qvaft i hågen — Nej, ut igen ur den trånga hamn!

O, ut i det böljande hafvets famn!

Linnaeus nu i hamnen var:

Han funnit här sin andre far,

Och egde allt hvad han behöfde;

Men det till ro ej honom söfde;

En längtan växte i hans bröst Och manade med väldig röst:

”Stobaei rika lärdomsskatt Du genomforskat dag och natt,

Och Lundaslättens blomstertegar Du genomsökt på alla vägar;

Men vida rymder återstå,

Förrn segerkronan du skall få.

Sök öfverallt, i syd, i nord,

Sänd spörsmål kring den vida jord;

Till dalar, höjder, fjäll och vågor Ställ tusen, sinom tusen frågor;

Med outsläcklig låga brinn —

Och segern skall en dag bli din.Förgät blott ej din barndomsdröm På blomsterkullen! Trofast göm Dess rika löften i ditt minne.

Mång frö, som drömt i barnets sinne, Till härlig växt skall spira opp,

Med blom och frukter högt i topp.”

Då sade han: ”Jag gästa skall Det mångbesjungna Fyrisvall,

Der höga gudakumlen vakta Kring templet. Der jag vill betrakta Hur blommor gro i hjeltemull,

Af tusenåriga minnen full!

Der vill jag se de blomsterland,

Som jätte snillet Rudbecks hand Planterat: han som upp ur hafvet Atlantis väckte — der begrafvet I oceanens famn det låg —

Och vigde det vid Laugurs våg.” 10

Och nu på färd han sig beger,

Och slår vid Fyris' strand sig ner:

En främlingsfogel, känd af ingen,

Blott tröstande på starka vingen; Beredd till strid mot köld och nöd — Men full af mod och af lefnadsglöd. 11RADDAD GENOM EN BLOMMA.

ellan vida fält och kullar, som ett väldigt silfverband,

Böljar Fyris' å och speglar lund och äng och blomsterstrand; Och deröfver katedralen resér sig på klassisk grund Bland de gamla lärdomssalar vid den stolta Odenslund.Strömmen der i hvirflar leker, svallar öfver qvarnens dam; Men i närbelägna staden ock en annan ström går fram:

Det är skaran af de unga, ljusets kämpar. Fyris' våg Skådar ännu kämpastrider, speglar ännu segertåg.

Ingen Rolf nu sår på stranden Yrsas guld utur sitt horn;12 Men gråhårig visdom sitter der och sår sitt gyllne korn.

Ej åt dystra Asagudar blotas mer på fälten der;

Åt Apollo och Minerva offerlunden helgad är.

Utan strid dock ingen seger; kunskap har sin strid också: Oförtröttad kraft det gäller, vill du segerlönen nå.

Mången svikit i den striden, mången modet fält och flytt Från sin kamp vid nattens lampa, och sin bok mot plogen bytt.

Mången dock har profvet hållit, trotsat mödor utan mått, Tills han genomkämpat striden och det sköna målet nått. Sådan hjelte var Linnaeus. Ingen möda honom var Öfvermäktig. Eld i hjertat, stål i manlig håg han bar.

Fattig, utan stöd af andra, bröt han här sitt knappa bröd. Vid sin bok och sina blommor glömde han sin djupa nöd. Om hans skor ej sulor hade — stor sak, ingen det ju såg;13 Yärre var med slitna rocken: armodet i dagen låg.

Väl han lärt sig att försaka, från sin späda barndoms dar. Vekling var ej Carl Linnaeus; han naturens son ju var.

Och ett år, i flit och vakor, utan knot han härdat ut — Dock, när bågen späns för mycket, brister den likväl till slut.Svälta kunde han och frysa; gå omkring och tigga — nej, Det allena han ej lärt sig, tigga kunde han ju ej.

Mörker, öfverallt blott mörker, hvart han vände nu sin blick. Modet flyktat, i förtviflan mot sin undergång han gick.

Kommer så ett bref från hemmet, och med denna dom uti: Skynda hem, min son, ej längre mäktar jag att stå dig bi. Örtkunskapen må du lemna, söka bergning hvar du kan. Tag farväl af dina blommor — blommor föda ingen man!14

”0, min barndoms dröm!” — han klagar — ”gyckel var ditt

löfte blott!

Trogen var jag mina blommor, men till lön jag armod fått. Sol behöfver allt som lefver; min förhoppnings sol gått ner: Kolmörk natt omkring mig hvilar, ingen stjerna mot mig ler.

Moder, moder, hvarför prydde du med blomster vaggan min? Fader, o hvi förde du då mig 'i Floras lustgård in?

Templets port din hand nu stänger. Törstande på öknens stig Jag likt Ismael försmäktar; ingen ängel räddar mig!”

Ner till blomstergården gick han nu, med sorg uti sin håg, Och han tyckte hvarje blomma tårögd upp mot honom såg; Kom han så till en, som skönast lyste i sin rika skrud: Skimrande af guld och purpur, stod hon smyckad som en brud.

Och han böjde sig och sade: ”Dig, du fagra, vill jag ta,

Som ett minne från min lustgård, då jag nu skall hädan dra.” Kring den veka blomsterstängeln med sin hand han

fattar nu — Då en röst han hör bakom sig: ”Yngling, håll! Hvad dristar du?”Hotande med stränga blickar, vördnadsvärd, en man der står, Klädd i fotsid drägt; från hjessan går ett svall af silfverhår. ”Jag har ansat dessa kära” — svarar ynglingen — ”jag väl Må en enda då få ega, när jag säger dem farväl!”

Och med klara, sköna ögon han så varmt på gubben såg, Att med ens till sommar byttes vintern i den gamles håg; Och han talte om naturen och dess under med en röst,

Så att gubben liksom tyckte vårluft fläkta i sitt bröst.

När han nämnde hur han kommit, fattig främling, hit från Lund, Nämnde hur mot armodsklippan nu hans farkost gått i grund, Smög en tår i gubbens öga: ”Unge vän” — han gaf till svar — ”Kom och gästa i min boning; för oss begge rum jag har!”

Och till gubbens hem, det lugna, nu den unge följa fick: Det var löftesrika våren, som vid vinterns sida gick. — Underbara tingens ordning! Öfver allt din makt vi se! Utan denna blomma kanske aldrig Sverge egt Linné. —

Så den kända sägnen täljer — diktad ej, ty sann den är, Glöms ej heller bort, ty häfden den till sena åldrar bär. — Fråga ej hvad hette blomman; ingen nu den nämna kan. Men den gamle hedersmannen? Olof Celsius hette han.15BLOMSTRENS BILAGER.”

innaeus nu sköter i ostörd fröjd Sitt studium kära. Bland ängar och lunder Han svärmar, betagen af skapelsens under, Och stiger allt mer emot kunskapens höjd.

Naturen för honom ett tempel var,

Der högst upp i domen, den ljusa, den höga, Emot honom blickade Skaparens öga, Fördunklande solen på himmelen klar.

Han såg en oändelig harmoni I tingens omätliga kedja, han hörde Hur Gudomens fläkt genom verlden sig rörde Och ingöt sin lefvande kraft deri.Hvarthän hans forskande öga såg,

Han fann hur den makt, som vi kärlek kalla, År lifvets källa för slägtena alla,

I jord, i luft och i hafvets våg.

”Hvart lefvande väsen, från pol till pol,

Blef danadt att kärlekens sällhet få röna — Och vårsolens älsklingar, blomstren, de sköna, De skulle ej värmas af kärlekens sol?

Sjelf masken, den blinda, som krälar i stoft, Ju trår att sitt lif med en makes förena — Och det skulle nekas de väsenden väna,

Som bada i strålar och andas i doft?”

Han sade, och gick nu, en sommardag,

När fälten i rikaste fägring sig prydde,

Att spörja, om kärleken äfven tydde I blommornas rike sin eviga lag.

Då öppnades plötsligt hans siareblick;

Ett skimmer af skäraste ljus från det höga Belyste hans väg, och med strålande öga I skapelseboken han läsa fick.

En lifvets mystér för hans blick der låg,

Ett afslöjadt under, med gudastämpel:

Hvar blomkrona, skapt till ett hymens tempel, Hans öga med undrande häpnad såg.Han såg, hur i luftiga, sköna loft De signade blomstergenier logo Och kärlekens renaste offer togo,

På bäddar af guld och eteriskt doft.

Han såg, hur Nymphcea ur böljornas famn Steg upp att besegla sin ljufliga trängtan;16 Han sås* Vallisneria kärligt i längtan17

O o O

Förbida sin make ur djupets hamn.

Och undret han såg, hur vid solgudens smek Små blomsterbarnen till lifvet gingo Och dopet ur morgonens daggskålar fingo, Vid foglarnas sång och sefirernas lek.

Då fyldes af tjusning hans klappande bröst. Betagen af skapelsens härliga under,

Han glömde med ens alla lidandets stunder, Och prisade Herran med jublande röst;

Ty gåtan är löst, som i tusende år Har gäckat naturens forskare alla. —

Nu föddes Systemet, som ej skall falla,

Så länge en blomma ur jorden går.18I FAKULTETEN.

e professorer sutto tillsammans nu, en dag, I fakultetens sal och öfverlade.

Man frågor ventilerat af hvarjehanda slag;

Till slut tog Rudbeck19 ordet och talade så här: ”Om botaniken nu vi må bestämma.

I veten vår adjunctus, Rosén, i Holland är;

Och Preutz är ej i örtkunskapen hemma.20Hvem skall nu föreläsa? Jag en vill föreslå” —

Han fortfor — ”den är skicklig mer än andra:

Linnaeus, Carl, Smolandus.” —”Hvad säger bror? Äh hå!” — ”Nåväl, hvad har man att hos honom klandra?” —

”Att han är karsk och flitig, jag icke neka vill” —

Den andre sade — ”men ett fel han eger:

Jag räds, en skruf har lossnat. I kännen säkert till Hans tokeri om Växternas biläger?

Att Skaparn i sin vishet gaf djuren skilda kön,

Det veta vi; men att vår Herre gifvit Åt hö och halm det samma, se detta är ett rön,

Som ensamt för Linnaeus yppadt blifvit!

Biläger firas endast i konungarnas slott;

Det namnet derför hållas må i ära.

Mig synes här Linnaeus begått ett högmålsbrott;

Och strängt han borde näpsas för sin lära.” —

”Tvärt om, han borde hedras; han löst ett svårt problem, Och du bedömer saken alltför galet.

Man borde högt belöna hans Sexualsystem/” —

”Med fribröd ja, och det på hospitalet!” —

”Nå nå, nå nå, min broder, nu skär du till bastant!

Säg, har du sett Systemet om naturen21—

”Äh jo, den galna skriften är äfven mig bekant,

Der menskan stälts i samma klass som djuren!Kan detta ock du gilla? Hvasa’? Det synes mig För sådant tokeri man borde skrapa’n.”—

”Hvar enda rad är snillrik!” — ”Jag då lyckönskar dig, Att du på gamla dar blef slägt med apan!” 22

”Att mannen löper vilse” — en annan afbröt liär — ”Det kan en livar väl se. Att vinna tiden Och sluta denna tvisten, votering jag begär:

För min del röstar jag, att karln är vriden.” 23

Men nu tog preses klubban och den i bordet slog;

Han fann, det gick för långt åt detta hållet.

Och dermed diskussionen en snöplig ända tog —

Och den kom aldrig in i protokollet.DOCENTEN OCH ADJUNKTEN.

gästfritt hem hos Celsius, hedersmannen,

Der bodde Linnaeus nu, och dag från dag Allt mera kär han blef för den gamles hjerta. ”Naturen mätt åt honom af eld och snille Ett högre mått än vanligt” — så hördes ofta Den gamle säga. — ”Skapad att banor bryta För vetenskapen, skall han vår stolthet bli En gång, helt visst; men solsken och luft

och skyddMå plantan hafva, om den skall frukter bära.” — Och Olof Rudbeck tog i sitt hägn Linnaeus Och sade: ”Aldrig jag är och behöfver hvila.

Tag du min plats i katedern; ingen här Förmår att täfla med dig i naturkunskapen.” — Den unge docenten skötte sitt värf med heder;

T?

An mer dertill: hans lågande snilles eld Elektriskt slog och väckte till forskningsifver De andras sinnen. Drog han kring fälten ut,

Att helsa blomsterverlden, studenter i mängd Der svärmade honom kring, som bin kring visen; Och tydde han från höga katedern se’n Sitt växtsystem och blommornas kärlekssaga,

Hvart ord då fångades upp med girig lystnad.

Man liksom kände i luften här att solen Höll på att bryta den dimmiga natt, som höljde Naturens tempelsal; och den unge siarn Man ärade re’n med namnet: Blommornas kung.

Men skuggan följer den som mot ljuset går,

Och afund den som medgångens sol bestrålar. Linnaei lärjungskara från dag till dag Allt mera växte; hans lärosal var full,

Då tomma voro de andras. Harm det väckte,

Och molnen skockade sig kring den unge lärarn.24 Der fans en man, som mäktiga vänner hade;

Rosén han hette; en välbestäld adjunkt.

Fast underlägsen Linnaeus i örtkunskapen,

Han redo var att stöta docenten undan.Begåfvad rikt med snille och handlingskraft,

Han brann af lust att hölja sitt namn med ära.

Nu fruktade han att se sig med ens fördunklad Af denna strålande främlingssol, hvars glans Bröt fram så djerft på den lockande täflingsbanan;

Och, stödd af de mäktiges gunst, han lyckades snart Att skilja förhatlig rival från lärareplatsen.

Det slaget drabbade hårdt den ädles hjerta.

Sin lyckas stjerna såg han för alltid släckt Och fann sig dömd att på nytt i armod sjunka.

Hans sinne, stålsatt i mödor och kamp och nöd,

Sig reste vulkaniskt upp mot de mörka planer,

Och vredens furier göto sitt gift i hans blod.

Så möter han nu sin rival. En demonisk makt Med ens honom fattar: förnuftet för lidelsen flyr;

Han tror sig en mördare se, som vill åt hans lif;

Han drager sin värja, och rusar i vredesmod

Att kräfva en blodig hämnd på den man honom störtat.

Om ej i den ödesdigra minuten nu

Försynen sändt en hand, som hejdat hans yra —

Hvad slut hade tvisten fått?--Med förtvifladt sinne

Linna3us till hemmet gick, och i barmen sjöd Ännu hans hetsiga blod. Då träder han in I rummet sitt, det fredliga; ser sina blommor,

De kära gestalter, solens älskliga barn Och fridens sköna symboler. Nu med ens De onda andarna fly ur hans bröst, som fordom Ur Sauls bröst de flydde för Davids harpa;

Och åter han var nu, som förr, den fredlige, blide,Den fromme, som ej hade hjerta att trampa en mask,

An mindre, nära ett dödligt hat mot en like.

Han händerna knäppte till bön och tackade Gud,

Som räddat hans fot från fall, och han gjorde ett löfte Att aldrig i lifvet mer på en ovän hämnas. —

Men gjordt är gjordt: en fläck på sitt namn han satt, Och längre han kunde ej dväljas i lärdomsstaden.25

Nu var der beslutet att sända på forskningsfärd Till polens krets och nordliga fjällarnas trakter En kunnig man; men ingen vid lärosätet Der fans, som lämplig var och som vågade på Att gripa sig an med den långa och vådliga färden. Linnaeus ensam, hänförd af forskningsifver,

Förutan tvekan tog sig det värfvet an.

o O

Han glödde för äran; och fläcken, som satt på hans namn, Han svurit att plåna den ut med lysande bragder.TILL HÖGA NORDEN.

vem rider så hurtigt på trafvaren der Mot norden, i enslig färd?

Ej krigarens välkända drägt han bär, Han bär icke lans eller svärd;

Men modigt han skyndar på okänd stråt Mot mödor och faror och dolda försåt. Om lifvet det också sräldc —

o

Framåt bara! Raskt framåt!

Han kännes igen på den lågande blick.

Vid Fyris du såg honom sist,

Den stunden, då bittert han pröfva fick Hur mäktig är afundens list.Du såg hur han, sårad af hatets tand,

Drog värjan till hämnd, men vid afgrundens rand Ifrån det svindlande fallet Blef ryckt af en räddande hand.

I forskningens tjenst han på nytt sig stält;

Och nu i den sjungande vår Från Uplands, de luftiga, vida fält,

Den hastande färden går Till Angermanelfvens beprisade land,

Der Necken vid fagra Sollefteå strand På harpan spelar, som fordom,

Så ljufligt, vid stjernornas brand. —

Mot ljuset vill örnen: i blånande höjd,

I kretsar allt högre det går.

Ju högre, ju högre, dess större fröjd,

Och friare vingen slår.

Så går nu den unge forskarens tåg.

Bland fjällhöga berg, öfver hed, öfver våg,

Att skåda naturens under,

Han drogs af oändelig håg.

Högt upp emot Lappland, der vintern lång En natt utan afbrott är,

Och vår och sommar på samma gång Springa opp öfver land och skärOch locka med strålar af magisk glans Allt lif i naturen till bröllopsdans; —

Dit hän utan rast han ilar,

Att binda sin äras krans.

Till Luleå kom han, när midsommarsol Sin strålring kring fjällen slog Och jagade natten från isig pol,

Och plöjde med gyllene plog:

Der bäfrarne timra i frid sina hus,

Der Sylvia sjunger vid snöbäckens brus, Och svanen i brudsäng sofver,

I skimmer af polhimmelns ljus.

För honom ej fara fans så stor,

Att den hejdade vandringens gång: Än djerft öfver brusande ström han for, An kröp han på svigtande spång.

Han skydde ej vaka, han skydde ej svält, An flög han i ackjan på isiga fält,

An skref han vid polskenslampan Sin dagbok i dvärggranens tält.

På Thules granitrygg han klängde sig opp Och såg i den drömmande natt Hur soln på de skinande fjällarnes topp Som en strålande gullkrona satt.

cOch mot vester allt mera han sträckte sitt tåg, Der de väldiga hvalarnas rike låg,

Och der hafvet och himmelen smälte Tillsamman i blånande våg.

Så vände han åter, på byten rik;

Och stolt som en kung han var.

Han vände tillbaka, en kämpe lik,

Som hem ifrån striden drar.

Med mil tre hundra han mätt sin färd.26 Sin seger han vann ej med blodigt svärd — Dock lifvet det ofta gälde;

Sin lager den var han värd.

Trofeer han samlat i tusental

Af skatter från sjö och fjäll,

Från dvärgarnes rike och trollens sal,

Och Lapparnes skogar och tjäll.

Men när han till Dalarnes bygder hann,

Den vänaste blomman till slut han fann —

Och det var en blomstrande tärna,

Och han hennes hjerta vann.Som morgonens skyar skingras Af vinden på himmelens ring, Den glädtiga flock nu sprides Bland dalar och berg omkring.

Och snart i en lund allena Sig villar ett älskande par,

Och endast de dunkla häckar Till stumma vittnen man har.

Hvad hviska de purpurläppar, Hvad tolka de blickars glöd? En saga om saliga drömmar Och trohet i lif och död. —

Nu böjer han sig mot marken, Den lycklige svärmaren der, Och fattar en blomsterranka: Hans älsklingsblomma det är.

Och så till sin mö han talar: ”Betrakta de kalkarna två,

Hur, sällsamt tillsamman vigda, De gunga på samma strå.27

Likt tvenne lyckliga makar, Som svurit hvarandra tro,

De danats att genom lifvet, Förenade, bygga och bo.När solen den ena väcker Till lif och strålande hopp,

Då slår, i lycksalig bäfvan,

Den andra sitt öga opp;

När sorgset den ena sänker Sitt hufvud mot tufvans grund,

Då dignar, med bleka kinder,

Den andra i samma stund.

0, låt oss som dessa bägge Till ett förena vårt lif!

0 säg, vill du bli min Linnaea,

Mitt älskade, trogna vif?

Jag lofvar att huld dig vara Och aldrig ditt hjerta bedra.

Säg, vill du mig älska i döden?” — Och tärnan hviskade: ”Ja.” —

Bland alla de örter, som lockat Vår hjelte med forskningens lön, Fans ingen af Floras döttrar Som Sara Morsea så skön.28 —

Hvad fynd nu de andra gjorde, Man vet ej; den blomman dock var, Bland Dalarnes alla blomster,

Hans vackraste exemplar.,4

FADERN OCH DOTTERN.

ch doktor Morseus i Falu stad

Till sin dotter talade så:

”En riddersman har begärt din hand.2 Du vet hvem jag syftar på.

Den friaren är båd’ förnäm och rik.

Hvad kan du begära mer!

Ej månde du skjuta ifrån dig nu Den lycka som mot dig ler.”

Men dottern svarade: ”Fader god!

#

Du vet hur jag håller dig kär,

Du vet hur jag ock för din viljas bud Den djupaste vördnad bär;Men nu du fordrar utaf ditt barn,

Hvad icke jag lyda kan.

Hur rik och förnäm den friaren är,

Så blir han dock ej min man!” —

”Du har då, kanhända, en annan kär?

Förtro det, mitt barn, åt din far!”

Med hviskande stämma hon svarade: ”Ja, Mitt hjerta jag bortskänkt har.”

I rosor glöder skön jungfruns kind,

Då hon nämner den älskades namn,

Och blyga blicken i tårar höljs,

Och hon sjunker till faderns famn.

Med ens han förstummad står. I hans bröst Der kämpas så tyst en strid;

Den väger en stund mellan faderns makt Och älskade dotterns frid.

Och nu han tager till orda så:

”Mitt barn, hvad har jag väl sport!

Hvi tog du då icke din fader till råds?

Hvi har du mig detta gjort?

Du går mot ett lif af sorger fullt:

Ett lif utaf brist och nöd.

Hvad är han, den yngling, som dårat dig så? En fattig student, utan bröd.Jag vet han är flitig och odlar med id De gåfvor af himlen han fått;

Jag vet att ett ädelt hjerta han har,

Och snille i öfvermått;

Men, ack, i vårt land blef det forskarens lott Att sträfva förbisedd och glömd!

Af blommor och stenar det blifver ej bröd; — Till armod och sorg är han dömd.

Den make, jag ämnat dig — märk det väl —

T»

Ar en högboren riddersman;

Den andre — till sådan en ärans höjd Ej någonsin hinner han!”

Men dottern hon svarade: ”Sjelf du sagt,

Af höghet ej lyckan beror.

En främmande gäst i de rikes slott,

Hon helst uti hyddan bor. —

Ett trofast och redligt hjerta förvisst ff

Ar mera än perlor och guld.

Jag nöjs med den vän, som mig himlen skänkt; Jag vet att han blifver mig huld.” —

”Nå väl, dig ske som du vill, mitt barn;30

Du fritt må följa ditt val.

De band, som knytas af våldets hand,

De ofta brista med qval.SKILSMESSAN.

ommarn re’n ifrån åker och än&’ Flyttat till ladan och logen. Blomstren sofva i frostig säng, Sången tystnat i skogen.

Nu till sitt fädernehem igen,

Bort från sin vän Måste Linnaeus fara.

Hårda pröfningar stunda än.

”Väl har jag vunnit mitt hjerta» skatt;

Men hvarthän jag må spana,

Döljes min framtid i kolmörk natt.

Hur skall jag rödja min bana;

Hvar skall jag plöja och hvar skall jag så, Hvart skall jag gå,

Att för mig och min maka Lyckans säde jag skörda må?”Så han klagar. Men vekling blott Modlöst suckar och qvidcr;

Den, som har hjerta i bröstet fått, Klagar ej blott, men strider.

Full af förtröstan och ungdomsvarm, Sväller hans barm;

Fram genom stridens stormar

För han sin fana med säker arm.

Bort från sitt fattiga fädernesland Vill nu Linnams draga.

Längtar till Hollands bördiga strand, Segrarens lön att taga.

Der håller forskningen nu som bäst Jubelfest;

Der är nu verldens orakel:

Bocrhaave heter dess öfversteprest.31

Afskcdsmötet beramadt är — Sorgestund för dem båda!

Se’n ut på färden! Och hvem vet när Åter hvarann de få skåda?

Falsk är vågen på lifvets haf:

En går i qvaf,

En går med fulla segel;

En vinner kronor, och en blir slaf.

* *-*Dagen slocknat i purpursky,

Stjernan glimmar på fästet,

Qvällen hvilar kring stad och by,

Fogeln slumrar i nästet.

Sida vid sida de unga två Svärmande gå Fram genom månljusa dalen.

Intet öra dem lyssnar på.

Ömma hviskningar, hörda blott Af den tigande lunden,

Tyda hjertats saliga lott

Nu i drömmande stunden.

Sorgens moln för kärleken flytt;

Jorden på nytt Har för de älskande tvenne Sig till ett himmelskt eden förbytt.--

Först från sin svärmande, ljufva dröm Vänder Linnaeus tillbaka,

Talar nu med en röst så öm:

”0, du vill blifva min maka,

Dela med mig mitt knappa bröd,

Lika i nöd Som under medgångens dagar,

Följa mig troget i lif och död!Ack, hvi gaf mig ej lyckans gud Rikdomens lysande håfvor,

Att jag finge min sköna brud Åra med gyllene gåfvor!

Allt från min barndom jag fattig var;

Stolt jag dock bar Bördan, som låg på min skuldra —

Nu för min ringhet jag blygsel har.” —

”Sörj ej” — svarade tärnan då — ”Rikedom aktar jag föga. Högboren ädling jag kunde väl få;

Men då ditt milda öga Kärligt och trofast emot mig ler, Skatter jag ser Lysa ur hjertats grufva:

Rikare offer än guldet ger.

Rang utan dygd är en ömklig skrud, Buren att dåra verlden.

Hellre jag blefve en fattig mans brud, Ån jag mig vigde åt flärden.

Din i lif och i död jag är.

Du är mig kär;

Du, som har blomstren så kära,

Blommor också i ditt hjerta bär.” —Så de svärma i sällt förbund.

Löften mot löften svara. Ljufva bikter ur dunkel lund Fly mot de stjernor klara. Kärlek, naturens högsta myster!

Helig du är.

Ve den, som dig föraktar! Dödens köld i sin barm han bär.Att läsa och forska i skapelsedikten,

Och lyssna till ljufliga blomsterbikten,

Der Flora sitt rikaste tempel har;

Till Holland sin väg han tar.32

Det land har sin saga se’n fordom tid,

Då väldiga härar om makten slogos,

Och städer brändes och fästen togos; —

Nu kämpades der, under fridens egid,

I bildningens ädla strid.

Och Boerhaave, Swieten, Gronovius der, Som ärade hjältar, i striden lyste.

Hvad skatter af lärdom det folket hyste, Hvad frukter, ännu i den tid som är,

Den yppiga stammen bär!

Till Harderwyk drog nu Linnaeus åstad,

I ”ars medicince” att speciminera Och rättighet vinna att praktisera.

Der tog han med heder sin doktorsgrad, Och for så till Leydens stad. —

”Hvad vill denne främling, som der ses gå Och spana och forska med eldigt öga?” — ”Han säger sig kommen från Norden höga, Han tror sig naturens bok förstå.” —

”Nå, det må vi pröfva på!”På qvistiga frågor man nu ej spar;

Men profvet han höll, så att häpnad det väckte. Hans blick i naturen djupare räckte,

An förr någon hunnit; hvart enda svar För honom en seger var.

Och Hollands rikaste blomsterdrott,

George Clifford — hans minne må äras i sången — I gyllene kedjor tog främlingen fången,

Att bo som en furste i Hartecamps slott,

Och lefva för forskningen blott.33

Man grubblat och sökt, under seklernas lopp,

Att tyda naturlifvets gåtor, man samlat Dess tallösa skatter; men redlös man famlat Om klaven att lösa dess chiffer opp; —

Man spanade jämt utan hopp.

Då slår genom mörkret en blixt en dag;

Linnaaus ger ut sitt System om naturen:

En skrift, till odödlighet aflad och buren; Naturrikets eviga samhällslag —

En verldsbok i sammandrag.

Den åldrige Boerhaave fröjdas och ler,

Och sluter den unge med tårar i famnen,

Och säger: Min farkost går snart in i hamnen. Jag gjort hvad jag mäktat — du mäktar dock mer; Åt dig jag min spira nu ger! —Åt snillrika verk både nätter och dar Linnseus nu offrar. Så växte hans rykte,

Ju mera han skref och ju mera han tryckte. Beundrad och älskad af alla han var;

Man honom på händerna bar.

Och vidt genom verlden från Hollands strand Flög namnet Linnaeus. Nu täflade stater Och akademier och rika magnater Att binda den främling med gyllene band; — Men trogen han blef sitt land! —BLOMMAN, FJÄRILN OCH FOGELN.

u trenne år förgingo, men ej han kom igen, Den unge forskarn från sin färd, den vida. ”Helt visst han fått der ute en fager hjertevän, Som håller honom fängslad vid sin sida,” Så klagades i hemmet; men den som sörjde mest, Det var den väna blomman, som var vid honom fäst. Hur hårdt hon månde för sin kärlek lida!

Bland nejdens blomsterskaror det sqvaller redan flög: ”En lilja stolt och rik hans hjerta vunnit.”

Och snart en elak hviskning till hans Linnsea smög:

o o

”Sin ed han glömt, hans kärlek har förbrunnit.Den gossen har ej älskat, som kan bli borta så;

Du aldrig mer i lifvet skall honom återfå;

För alltid från sitt lanft han har försvunnit!”

Och nu der kom en fjäril, så prunkande, så grann,

Slog bugter kring den blomstertärnan veka.

Bland nejdens alla fjärlar förnämst hon honom fann;

En blick hon kunde honom ej förneka.

”Tag mig till vän” — han sade — ”för den som dig har glömt! Jag trogen skall dig vara och älska dig så ömt!”

Men blomsterflickan lät sig ej beveka.

”Nej tack, du fladderfjäril! Till någon annan flyg,

Som bättre dåras kan” — hon höres svara —

”Min trohet är ej sömmad af lögnens sköra tyg,

Och dina fagra löften kan du spara.

Den kärlek, vi besvurit, så hastigt ej förgår;

För lifvet blef den fostrad, och ej för några år.

Må himlen mig för tviflets gift bevara!”

Helt nära satt en fogel och hörde deras tal.

Till flygt han lyfter sig på lätta vingar;

Han far med nordan vinden; utöfver berg och dal Och öfver blåa vågor han sig svingar.

En qväll mot Hartecamps lunder han sänker vingen ner, Der mellan liljesängar han blomsterkungen ser;

Och så hans helsning nu i luften klingar:”Hör mig, o hör!

Vingade sångarn vill budskap dig bära, Helsning han för ifrån vänner så kära, Kommer från nord,

Bringar dig bud från din fosterjord.

Mins du väl än Vännen den fagra i rosenlunden,

Minnes du eden i kärleksstunden,

Mins hur du bjöd Handen till trohet i lif och död?

Ar hon dig kär,

Skynda, o, skynda till hemmet tillbaka! Smilande lismare kring henne vaka,

Fulla med svek,

Lockande ljufligt med älskogssmek.

Dröj icke så,

Fresta ej så hennes blödande hjerta, Vacklande re'n! I förtviflans smärta Slocknar dess glöd.

Kärleks förtviflan är trohets död." —

Så ljöd den helsningssången i tysta qvällens stund; Och främlingen gick hem, så tung i hågen.Den natten i lians öga ej kom en enda blund,

Ty sömnens gud är sorgen ej bevågen. —

Och önskar du att höra, hvem lilla fogeln var,

Så vet han heter Ryktet; och vingar det ju har, Och flyger kring så lätt som vind på vågen.34Tulpanernas sängar lian vandrar förbi, Der de stråla mot solen så skönt.Det doftar, det surrar af humla och bi, Det skiftar i gull och grönt;

Men drömmande går han; det bud han fått Hans glädje förjagat har.

Han trifves ej mer uti Hartecamps slott, Till hemmet hans längtan drar.

"Ack, är det väl sanning, hvad ryktet sagt" — Han brister i klagan ut —

"Har tiden väl öfvat en sådan makt På den, som till lifvets slut Mig svurit att huld och trogen förbli? —

Jag vill ej på ryktet tro —

Dock all min glädje den är nu förbi,

Och tvifvel i hjertat gro.

För länge, för länge jag bidat har I Floras förtrollade verld.

Dess fängslande fägring har hållit mig qvar Och hindrat min återfärd.

Nu tid är att hasta ur tjuserskans famn;

Tillbaka till hemmet jag trår!"

Då hör han ur lunden ropas sitt namn,

Och Clifford emot honom går."Jag kommer och bringar en helsning här Från Leydens orakel, min vän!" —

"Från Boerhaave! O, hvad jag har honom kär,

Den störste bland store män!

Hvad vill han, hvad önskar han? Säg mig det blott!" — "Han eder vill se som gäst,

Tillsammans med mig, i sitt sköna slott;

Der blir en familjefest." —

"Hur högt han mig hedrar, den ädle man!" — Linnaeus nu gifver till svar —

"Hos honom jag vägen till eder fann;

Min lyckas stjerna han var.

Jag tacksamt vill kyssa den ärades hand,

Vill ännu en gång honom se,

Förr'n åter på färd till mitt fosterland Jag snart mig måste bege."

Men Clifford svarade: "Tänk icke på Det land utaf frost och snö!

Hos oss ni för alltid dröja må;

Här skolen I lefva och dö.

Här är edert rätta fädernesland;

Eder ära den ock är vår.

Den skall flyga kring verlden från Hollands strand, Så långt som vår flagga når.Edra öden ni täljt mig, med blödande själ: Hur armod och sorg eder följt,

Och hur afund ständigt har trampat er häl, Och er bana med tistlar höljt.

O, hvad båtar att bygga sin framtids hopp På den väg, som till motgång bär!

Här gror eder lycka, här sväller dess knopp; Den skall öppna sin blomkrona här!

I strålande fägring dess sköna blad Skola prunka i gyllene skrud:

Den rikaste tärnan i Leydens stad År korad åt eder till brud;

Ty vår Boerhaaves hjerta ni vunnit har, Och sin dotter åt eder han ger;

Till son och till arfving han eder tar, Om ni här vill slå eder ner.”35 —

Den helsningen kom som en hvirfvelvind.

Linnseus förstummad står.

För den lott honom väntar han är icke blind, Och hans hjerta så häftigt slår.

Han tänker på all den motgång och strid,

Han haft i sitt fädernesland,

Och på lyckan som nu honom vinkar, så blid, Med lager och guld i sin hand.Han tänker på kärestan sin: Månn’ än Hon trogen mig är och huld?

Ack nej, hon har valt sig en annan vän! — Det är min, icke hennes skuld.

Min rätt är försutten, min lycka förbi:

Tre år ha ju redan förgått,

Se’n hemmet jag lemnat; hon åter är fri36 — Jag skyller mig sjelf min lott!

Om åter jag drager till hemmet, jag ser Hvad strid som väntar mig der:

I Sverge mot mig ingen lycka ler,

Dess mark ingen frukt mig bär.

Och har jag väl rätt att, för kärlekens kraf, Bereda ett lif af nöd Åt den, som sin hand och sitt öde gaf Ät mig — hennes framtids stöd? —

Och Clifford talar så fagra ord Och prisar hans lyckliga lott,

Då han lemnat sin fattiga fädernejord, För att vinna en brud och ett slott. Och derpå de skiljas. Linnaeus går Att åt plantorna egna sin vård,

Der det blommande Paradisträdet står,

I de gyllne orangernas gård.Det reser sin krona mot soligt loft, Det prunkar i svällande skrud,

Der ångar en underbart rusande doft Kring den tropiska blomsterbrud. För första gången på Hollands strand Hon nu sina blommor bär.

Linnseus dem drifvit med egen hand; Som en dotter hon är honom kär.3'

Han skådar så nöjd på klenoden sin,

Och mönstrar den, blad från blad.

Då träder en främling i gården in Och helsar så fryntlig och glad:

”En skänk från ert hemland man sändt er här: Hvilken doft från de blommorna små!” — ”Hvad ser jag! Linnsea, min älskling, det är!38 Hvem har sändt dig att pröfva mig så?”

Som väckt ur en fängslande dröm han står, Och ser på den kära, och ser.

Ur strålande ögat det faller en tår På de blekröda kalkarna ner.

Han tycker dem hviska med anderöst:

O, kom till din sörjande vän!

Din lycka dig väntar vid hennes bröst — Ack, skynda till hemmet igen!Då blir det så trångt i hans bröst på en gång;

Hans hjerta vill brista af qval,

Som när alpernas son förnimmer en sång Från sin saknade hemlandsdal.

Och löst är förtrollningen, brustet det band, Som höll honom fången här:

”Mitt dyra, mitt älskade fosterland,

För lifvet jag din nu är!

Den man, som af främmande gunst beror, Han bygger på lösan sand.

Långt hellre i Norden jag fattig bor,

An rik i ett främmande land.

Hur lysande löften mig locka må,

Så tar jag min vandringsstaf;

Och kan jag i Norden ett hem ej få — Så kan jag väl få en graf!”[nmaeus nu från Holland drar; Men ej mot norr han vägen tar, Han far att se det sköna land, Der Seinen slår sitt silfverband Kring konung Ludvigs paradis, Det tjusande Paris.3

Hans rykte före honom gått,

Förrän han lemnat Hartecamps slott. De skrifter re’n beundran väckt,Hvarmed han drog i strid så käckt, Att vetenskapen lagar ge —

Man brann af lust att honom se.

Till konung Ludvigs stolta hof Flög snart den unge forskarns lof; Och till det sköna Trianon,

Bland blomsterdoft och fogelsång Och tärnor, bländande i prakt,

Han bjuden blef — så ryktet sagt — Till majestätet sjelf, en dag,

Att tolka Floras kärlekslag,

Och skildra hur han ströfvat kring I Lappland, bortom polens ring.

Och när han nu beskref sin färd I denna underbara verld,

Der himlen flammar, hvarje qväll, Och lyser öfver dal och fjäll —

En stjernsystemers vådeld lik —

Vid tusen forsars trollmusik;

Der lappen, till sitt tidsfördrif,

Bland fjällen kämpar om sitt lif Med björnen, skogarnas monark;

Men äter bröd af bark:

Man häpnade, i undran sänkt;

Ett sådant lif man ej sig tänkt,

Ej drömt. Man lyssnade och log.

Af sällsam lust hvart hjerta slog,

Och af de fagra tärnors blick Han segerlönen fick. —Se’n han förnöjt sin forskarhåg,

Och skådat allt hvad land och våg Åt vetenskapen skattat här,

Hans sköna mål nu vunnet är. —

Från Seinens strand han sig begaf Mot älskad nord på stormigt haf;

Och snart utöfver skummig våg Sitt hemlands kust han såg.40 —

Hur ljuft att in i hamnen fly Från stormars ras och böljors gny,

Och höra kära vänners röst,

Och tryckas till de trogna bröst!

Ju längre bort till fjärran strand Du färdats från ditt fosterland,

Dess mera varmt du åter trår Till daln, der barndomshyddan står;

Och när du vänder hem till slut,

Hur lyckligt att få hvila ut Från verldens larm och storm och strid, I faderstjällets frid!

Det var en afton: solens brand Re’n sänkt sig bakom skogens rand,

Och Möckelns spegelklara våg I guld och purpurskimmer låg,

Då till sitt hem Linnaeus hann Och sina fränder fann.0, hvilken lycklig sommarqväll,

Och hvilken fröjd i hemmets tjäll, När Carl med hästen i galopp ,

På gården svängde opp!

Hvad kära famntag af en hvar, Hvad frågor och hvad muntra svar Om allt hvad rart han skåda fått I städer och i slott!

Han täljde om den prakt och flärd, Han sett i söderns rika verld;

Han täljde hur han firad blef För hvarje ny traktat han skref, Och hur sitt ärfda namn så skönt Med ärans glans han krönt;

Men när han nu tog fram, till slut, De digra verk, han gifvit ut,

Och staplade dem på hvarann —

En tår i faderns öga brann,

Och gubben reste sig, förnöjd,

Och ropade: ”Min son! min fröjd! Min Calle! ... Ja, det nog var bäst, Att icke du blef prest!”ÅTERSEENDET.

fegQPu yår hjelte, krönt af ära,

I sitt barndomshem, det kära, Hvilar ut i landtlig frid.

Godt det honom är att bida Här vid trogna vänners sida, Pri från afund och från strid. Hvarje stig och hvarje tufva

Hviska här med röster ljufva Om hans glada barndomstid. Samma foglar än som då Sina klara drillar slå,

När han vandrar genom lunden I den sköna morgonstunden; Samma häckar ännu stå I hans lilla trädgård, kära;

Och de täcka blomsterlandSamma fägring ännu bära,

Vårdade af faderns hand.

Allt är här som förr; blott han Ar förändrad. Barndomsminnet Fröjdar ljuft det ädla sinnet;

Men en saknad, trånadsvarm,

Jagat friden ur hans barm. ”Blomstren, som i mullen gro,

Viga sig vid solens lågor,

Fogeln reder in sitt bo,

Jublande på luftens vågor;

När skall jag få reda in Eget bo åt vännen min?

Upp mot norden drar min längtan. Jag vill lyda hjertats trängtan, Lyssna till dess ljufva bud;

Utan uppskof, utan hvila Vill jag till min tärna ila —

Till mitt hjertas valda brud.

Ryktet förde till mitt öra Mörka budskap; jag vill höra Öppen sannings klara röst.

Ond är ryktets art; jag tror ej Hvad det hviskat — falskt hon svor ej; Det är än min tro och tröst.

Men om sviken är min lycka,

Hennes egen hand må trycka Pilen i mitt qvalda bröst.”Så han klagar i sitt sinne,

Och från hemmets stilla verld Nu han ger sig af på färd, Svärmande i hopp och minne.41 Fogeln så mot norden styr,

När den unga våren gryr.

Förd på längtans lätta vingar Mot sitt kära mål han svingar: Dagen om han har ej ro,

Natten ingen hvila bringar,

Förrn han hunnit till sitt bo. —

Mellertid, med sorg i sinnet, Tärnan sänkt i saknad går.

Suckar, lefver blott i minnet Af sin lyckas flydda vår.

Ofta än i aftonstunden Går hon ut i tysta lunden,

Der hon förr, Så mången qväll, Med sin älskling svärmat säll;

Men hur dyster och hur öde Tyckes nu den hela trakt!

Träden liksom stå på vakt Kring en grafplats för de döde. —

När af längtans grymma qval En förälskad tärna brinner,

Lifvets glädje all försvinner, Jorden är en sorgedal,Tills den dyre vännen åter Nalkas, liviskar hennes namn,

Och hon sjunker i hans famn Och af idel sällhet gråter.--

Ja, han kom; och sorg och saknad Flydde bort, som dimmor fly För den unga dag, som, vaknad, Kysser glöd på österns sky,

Kysser dufvorna i skogen.

Och han fann sin flicka trogen,

Skön som förr, fast blek om kind — Ej af qvällens svala vind,

Men af djupa hjertesåren I de långa fyra åren.LINNvEUS OCH TRIEWALD."

I Stockholm. Linnceus i sitt arbetsrum, hållande ett bref i handen.

academscienU

Linnceus.

en gode Haller! Hvilket ädelmod!

Yi äro gamla vänner, det är sant;

Men sådan högsinthet jag ej mig väntat. Sin lärostol i Göttingen åt mig Han bjuder, då tillbaka till sitt hemland, Sitt kära Schweiz, han nu vill återflytta.42

Det brefvet kommer, som det vore sändt Utaf försynen, att mig räddning bringa; Ty här i fosterlandet, hvart jag skådar, Blott idel mörker skymmer för min blick. Jag hoppades så säkert dock att här I Sverges hufvudstad, i Sjelfva hjertat,

Der landets alla ådror flyta samman,

Min lyckas sol sig åter skulle tända!”En lärjunge af Boerhaave i Holland”:

Med denna skylt uppå min dörr, för visso Jag hade väntat mig ett rikligt tillopp Af sjuklingar, som sökte råd och hjelp Hos läkarn ur den store mästarns skola; — Men allt förgäfves! Ingen dristar lemna Sitt lif uti en okänd främlings händer.44 Med hvarje dag min lilla kassa krymper,

Och nöden redan gläntar på min dörr.

Nu kommer detta bref — och jag är räddad. Men dock, till hvilket pris! Jag måste lemna Mitt kära fosterland på nytt! — Och hon,

Som tillitsfullt sitt framtidsöde bundit Vid mitt och nu sin lyckas dag förbidar,

Med säkert hopp, o, hvad skall hon väl säga, När hon får veta detta mitt beslut?

(Det knackar på dörren.)

Stig in!

(Triewald inträder.)

Triewald.

God dag!

Linnaeus.

Välkommen, bäste Triewald! Hvad är, som skänker mig så kärt besök?

Triewald.

Jo, samma sak, hvarom förut vi språkat:

Att bilda här i Sverges hufvudstadEn Vetenskapsakademi. — Jag redan Med Höphen, Cederhjelm och Bjelke talt, . Med A Iström äfven. Alla äro med Om vårt förslag och gilla det i allo.

Linn^eus.

I sanning ock en sak att lefva för!

Triewald.

Helt visst! — Hvad nu beträffar Sjelfva planen, Du har väl tänkt på den?

Linn^eus.

Jag gjort ett utkast,

Som jag skall visa dig--Dock ej på mig

Man hädanefter räkna må —

Triewald.

Hvad hör jag? Du lemnar oss i sticket, du, som sjelf För denna stiftelse har ifrat så!

Linn^eus.

Ej någon skulle väl med större fröjd,

An jag, sin tid och sina krafter egna At detta företag; men, ack, mitt öde Förbjuder mig! — Jag måste lemna Sverge!Triewald.

Hvad säger du? Du skämtar!

Linnaeus.

Nej, ack nej!

Jag skämtar icke. Jag ett bref från Haller Har fått. Se här!

Triewald (läser bref vet).

I sanning vackert anbud! Men nej, du får ej lemna oss.

Linnaeus.

Jag måste!

För mig fins ingen utsigt här i landet. — Jag dåre, som ej qvarblef i mitt Holland, Der allt man gjorde att mitt lif förljufva! Och om jag också icke der förblifvit,

Jag kunnat i Paris min bostad fästa,

Ja, till och med i Spanien eller Ryssland! Från alla håll man gjort mig vackra anbud. Men detta allt jag afstod, för att egna A t älskadt fosterland min hela framtid.

Dock, säg mig nu, har jag väl annat val An följa Hallers råd? — Jag måste göra Som fogeln, då han flyr för vinterstormen Och söker upp det land, der han kan lefva. Jag lemnar Sverge.Triewald.

Nej, du får ej resa;

Vi släppa icke dig — vi dig behöfva!

Hvad skall väl 1Höpken säga, och de andra,

När de få höra att du öfverger oss!

Ditt namn, så vidt berömdt kring alla länder, Skall gifva glans åt den akademi Vi ämna stifta. Du i dubbelt mått Af himlen fått den underbara gåfvan Att lyfta på det täckelse, som höljer Naturens gåtor. Öfvergif oss ej!

LlNN^EUS (försjunken i tankar).

O, hur det bränner i min själ, då nu

Jag ser mig nödd och tvungen att för alltid

Från Sverge skiljas — mina fäders land,

Det kära landet, der min vagga stått,

Och der jag lekt som barn bland vårens blomster!

Hur var jag icke lycklig i mitt hopp

Att en gång se naturens studium lyftadt

Till samma ärofulla höjd hos oss

Som i de rika länderna i södern!

Och när, vid lampan, i de långa nätter,

Förtärd af trägna vakor, jag var nära Att modlös sjunka ner, hvad var som då Förnyad kraft mig gaf? Jo, tanken på Mitt fosterlands och svenska namnets ära.

Triewald.

Ja, denna ära skall bland oss du främja!Linn^eus.

Mitt öde mig befaller, och jag måste För alltid säga Sverge mitt farväl. —

För alltid!

Triewald.

Hör mig: med Tessin45 jag talat

Om dig —

.LlNNiEUS.

Om mig med landtmarskalken?

Triewald.

Ja.

Du vet, hur varmt den ädle grefven svärmar För vetenskap och konst. Alltre'n han känner Hvad rika lagrar du i Holland skördat.

Han är en mäktig man, och af hans ord Jag fann, att han din lycka vill befrämja.

Linn^eus.

Min lycka, ack, den växer ej i Norden;

Den tvinar här, som blommorna på heden,

Der ingen häck ger skydd, ej träd ger skugga; Men stränga vindar härja stjelk och blad!

(En livréklädd betjent inkommer och lernnar ett papper till Linnoeus.)

Betjenten.

Från gref Tessin. (Går.)

LlNNjEUS (läser skriften och utropar):

Ar det väl möjligt? Irrar sig mitt öga?Triewald.

Hvad skrifver grefven?

LlNN^EUS (triumferande).

Man har utnämnt mig Till läkare för Amiralitetet!46 —

Jag tror att Clifford kommit upp till Norden Och tagit plats vid Sjelfva kungens rådsbord?!

Triewald.

Helt visst du funnit här din andre Clifford! Jag gratulerar! — Detta är en början;

Jag vet här kommer mera. Tro ej du,

Att man hos oss är blind för snillets bragder. Vår riksdag väl är söndrad i partier,

Men dock, i allt som tjenar att befrämja Vårt lands kultur och vetenskapens segrar Der fins blott ett parti; och våra stormän, Bhurudan politisk färg de bära,

De glöda alla varmt för Sverges ära. —

Och du, du gör det ock samt lofvar nu Att slå ur hågen alla flyttningstankar ?

Linnaeus.

Nu kan jag lofva det. Se här min hand!

Nu vill jag lefva för mitt fosterland!VID SKILJEVÄGEN.

innaeus han skötte sitt värf* med besked;

Af nit för sin konst han brann.

Med döden alltjämt han om segern stred, Och seger han ofta vann.

Ät blomstergudinnan han sagt farväl,47 Fast afskedets stund var svår.

En ärlig, god Aesculapii träl På rosor ej dansa får.

De rosor, som växa kring läkarens gård, De blomma på feberkind;

De liljor, som bida på läkarens vård,

De skälfva för dödens vind.Med outtömmeligt tålamod Vår hjelte sin börda bar.

Mot lidandets barn som en far så god,

Mot sig sjelf en tyrann han var.

Åt tjensten med aldrig svikande håg Han offrade dag och natt.

När staden i djupaste slummer låg,

Han ännu vid sjukbädden satt.

Hans rykte det växte. Från dag till dag Allt större praktik han vann.

Om lysande kurer och snilledrag Det talades man från man.

Han skördade ära, han skördade guld Långt mer än han hoppats på;48

Och lyckan hon log mot honom, så huld — Men lycklig han var ej ändå.

Han egde ett hem och han vunnit sin mö,49 Men hemma hos sig han ej var;

Han byggt på en klippa i brusande sjö,

Der stranden ej blommor bar.

Att tolka naturens harmoniska lif Var fordom hans lyckliga lott,

Hans ära, hans gladaste tidsfördrif —

Nu såg han ruiner blott.Natur’n att studera är lärorikt nog,

Om också det gäller ett lik;

Hvem klandrar väl dock, om han tyckte med fog, Att icke det var botanik.

Han kände sig fången, som fogcln i bur,

Som fisken beröfvad sin våg;

Han längtade ut till den fria natur,

Med aldrig slocknande håg. .

Då kommer ett bud ifrån Fyris en dag:

”Vår Rudbeck i grafven gått ner.

Hans lärostol i besittning tag;

Med rätta den väntar på er.” —

Och nu med ens i hans lågande bröst,

Med oemotståndelig makt,

Sig höjer en lockande, välkänd röst:

”På ditt ödes maning gif akt!

Naturen har skrifvit med eldskrift in I sin bok edert slutna förbund;

Statt upp och din skönaste lager vinn —

Den växer vid Odenslund!”

Han tvekar ej länge; han var icke mer En ringa student som förut.

Med pröfvad klinga han nu sig beger,

Att kämpa sin strid till slut.Rivaler sig reste med buller och bång.

Med hetta i kampen man drog;

Man spådde sig seger som förr en gång — Men segern Linnaeus tog.50

Och upp på sin tron, i sin äras glans,

Nu blomsterkonungen steg;

Och fienden fälde sin splittrade lans Och bet sig i läppen och teg.BLOMSTERKONUNGEN

PÅ SIN HERSKARETRON.

I u på sin lysande tron satt firade blomstermonarken, Tydande gåtor i skapelsens bok för beundrande skaror. Hela naturens verld i trenne riken han delat,51 Ordnande hvarje bland dem i underlydande kretsar. — Fordom, när diktens högsommarsol bestrålade verlden, Herskade Pluto, Saturni son, öfver ett af de trenne. Der i de nattliga djup, för menniskoblickar förborgad, Satt i sin gyllene sal, om värnad af staplade fjällar, Underjordens monark och vaktade skatterna sina. — Der i granitens schakt bor Jernets väldige jätte,Slafven i menskliga odlingens tjenst, förödarn i krigets;

Der sig smyger i bergets natt det förföriska Guldet, Bidande frihetens dag, då dess slutna fängelseportar Brytas af sprängarens eld, och den väntade stunden är inne, Då det får träda på jorden upp, att herska bland folken. Der, likt stjernor, i grottornas hvalf kristallerna lysa Genom den isiga natt: Diamanten—juvelernas konung — Blåa Safiren, så strålande, mild som en ängels öga;

Röda Karbunkeln — en stjerna i blod — och den gröna Smaragden, Skimrande fram ur klyftornas natt, som när plantan om våren Spränger den tinade mull och glittrar af daggens kristaller. Tallösa skatter af tusende slag der dväljas i djupet.

Pluto skådar du ej, men skatterna finner du ännu,

Om du har mod att tränga dit ner och kämpa mot trollen, Som uti bergen bo och vakta de riglade portar. —

Detta är grunden, som bär naturens härliga tempel,

Danad i tallösa tidehvarf, och i lager på lager,

Innan ännu var alstrad en ört, eller fostradt ett djurlif. —

Gränsande näst intill det riket, ligger ett annat,

Sprunget ur jorden fram, då den tredje morgonens solsång Ljöd genom skapelsens rymd. Der tronar i doftande lunder, Rosenkindad och ung, den blomsterbekransade Flora.

Vidt hennes rike sträcker sig ut, så vidt som ett växtlif Finner sin näring vid jordens barm och i vågornas sköte.

Ej af kristallers mäktiga glans det lyser, men högre Strålar ändock dess prakt i tusen skiftande färger. — Döden herskar allen i det dystra Plutoniska riket;Här det blomstrande lifvet gror, i svällande fägring. Underbart dess mäktiga ström, vid skapelsens morgon, Välde ur jordens sköt för värmen af himmelens strålar.

Nu sig klädde dalar och berg i skiftande skrudar.

Gräset spirade opp ur den fuktiga mullen, och mossan Lade sin lätta duk öfver bergens skrofliga former.

Kärligt log emot bäckens våg Myosotis, den väna;

Bäfvande tittade Rosen fram ur den svällande knoppen, Värmdes af solens kyss och rodnade; bilden i källan Rodnade med, och vinden sjöng dess himmelska fägring. Djerft mot klippornas brant sig reste den knotiga Eken; Björken ur daln sköt opp; och vidt kring nordliga fjällen Furan och Granen slöto sin ring, att kämpa mot stormen. Men i de sydliga land, som af evig sommar bestrålas,

Der på de soliga fält en frostnatt aldrig har hvilat,

Röjde naturen sin alstringskraft i de skönaste former.

Här af de ljumma, tropiska regn urskogarna döptes Och i Lianernas luftiga drägt sig höljde, när sommarn Löste sin flod af glödande guld. Här Palmernas kronor Spände de svajande soltält upp öfver smäktande fälten,

Och åt den bördiga jord, som svälde af alstrande lifskraft, Skänkte svalka och skydd. Här vigdes vid ljungande åskor Jätteträden, som dia sin kraft ur hvälfvande sekler.—

Dock, hvi prunkade jorden så med yppiga växter?

Intet öga förnam dess prakt. Hvi doftade blomstren?

Ingen varelse fröjdades än af de ljufliga ångor.

Hvarför droppade honungens dagg ur blommornas kalkar?Ingen fladdrande flock besökte de prunkande festbord.

Och hvi svälde för solens eld den saftiga drufvan?

Ingen tunga läskades än af den ljufliga drycken.

Stum stod lunden, fogel ej sjöng från de gungande grenar; Stum stod hela natur'n: en vålnad, drömmande, mållös;

Men då hördes från höjden en röst: "Upp, slumrerska, vakna! Andas och känn och njut!" Nu föddes den väldiga djurverld: Tredje riket; på skapelsens verk den strålande kronan. Vatten och land nu fyldes af lif: i det ändlösa hafvet Tumlade silfrade skaror kring, i vexlande former.

Högt emot polens ring, bland berg af staplade isar,

Vältade tunga Hvalar sig, likt rörliga klippor,

Sprutande opp kaskader af skum ur den brusande vågen. Och i de varma tropikernas krets Gullfiskarnas svärmar Sköto som blänkande pilar fram genom grönblåa böljan, Döljande sig i korallernas skog — perlsnäckornas lunder — Undan de jagande Hajarnas gap och Polypernas armar.

Ingen tunga förmår att nämna de slägtena alla,

Som uti vattnen bo. Ej sjö, ej ström eller källa

Fins, i hvars djup ej vimlar en mängd af alstrande väsen.

Och uti luftens haf — de fjädrade seglarnes verldshaf,

Alla de vingade slägtenas hem — hvad lif utan ända!

Här mot himmelens hvalf sig höjer den kungliga Örnen; Der, från fjällarnas topp, Kondoren, stark som en stormvind, Störtar på rofvet ner. Här seglar böljornas drottning, Svanen, snöhvit, gungande fram, som en vårsky på vågen; Der, uti vindlätt färd, de täcka Laridernas * skaror

* Måsarna.Mäta den böljande rymd med aldrig hvilande vingslag. — Går du, en morgon, ut, när våren på rosiga vingar,

Smyckad till Floras fest, dig helsar ur blånande skyar:

Hör, i de doftande lundernas sköt, livad oändeligt jubel, Fladder och qvitter och sång, i de luftiga fogelgemaken! — Går du till odlarns fält, när sommarn i strålande fägring Hvilar vid jordens barm på bädden af svällande skördar,

v

Mötes din blick öfverallt af lifvets vexlande taflor.

Sagornas Pan är död, han spelar ej mer på sin rörflöjt;

Men hans hjordar beta ännu i dalarnas sköte,

Lifvande skönt med skällornas klang den fredliga bygden.

Följer du jägarens stråt i skogens djupaste gömmor--

Dock, hvart strömmar min sång? Hur vida rymder den mäter, Gränserna finner den ej för naturens oändliga rike.

Forskarn i seklernas lopp har irrat på den oceanen,

Pejlat och draggat och samlat, och lagt system till systemer; Verket vacklade dock, tills Blomsterkungen i Norden Kom och reste på bergfast grund sin väldiga byggnad. Fostrad sjelf vid naturens bröst, han hörde hur hjertat Slog i dess rika barm och dref dess svallande lifsström.

Och för hans siareblick, liksom ordnad i klasser och slägten, Hela den lefvande skapelsen låg: en verld utaf under, Knutna tillsamman, i länk vid länk, förutan ett afbrott.

Kunskapens skörd är ej stundens verk, och forskaren städse Bryter med möda upp sitt guld ur vetandets schakter. Hvem kan tälja de offer af flit och nattliga vakor, Forskningens furste egnade här åt det verk, som han grundat? Rikt, som i nordiska sommarens dag de yppiga blomstren Spira ur jordens mull för himmelens värmande strålar, Växte der upp för snillets sol, i kunskapens lustgård, Plantor, sällsamma, aldrig förut af menniskor kända: Somliga täcka som liljor på äng, med ljufliga dofter, Sprungna ur djupet af siarens själ, den älskliga, rena; Somliga spirande högt och djerft, som mot himmelens fäste Väldiga eken reser sig upp öfver lundarnas toppar, Trotsande stormens våld och tidens härjande välde.

Stor som hans lärdom var äfven hans konst att lärdomen sprida; Underbar hans makt, att med snillets elektriska gnista Tända den heliga eld, som glöder i ynglingahjertat.

Lärjungskaran, blommorna lik, som jämt sina kronor-Vända mot solens ljus, sig slöt med beundran och kärlek Kring den vördade hierofant, hvars lysande rykte Dag efter dag i segertriumf gick fram genom verlden.

Och på hans vink, med brinnande mod, hans trogne adepter Drogo åstad på vikingatåg under forskningens fana,

Att uppbringa åt konungen skatt från de zoner i fjärran, Dit ej samlaren vågat sig än, och der döden i bakhåll

Lurade jämt på främlingens fjät, med förgiftade pilar.

En del vände till hemmet igen med rikaste byten,

Andra föllo och fingo till lön martyrernas krona

Och ett odödligt namn i den menskliga odlingens häfder.52

Södern med häpnad såg den lysande stjernan i Norden.

Och, som solens strålande sken till de nordliga landen Foglarnas skaror lockar om vårn, då isarna smultit,Och då naturens prakt i tusen sjöar sig speglar,

Drog med sitt snilles makt den gudabegåfvade siarn Skaror af främlingar fjärran ifrån, som kommo att släcka Kunskapens brännande törst hos det höga oraklet i Norden.

Konung i forskningens verld, af konungar hyllning han rönte; Sverges riddaresal för honom slog upp sina portar.

Icke på krigets blodiga fält sina segrar han vunnit,

Icke med svärd han kom — med ett blygsamt blomster i handen Trädde han in bland sköldarnas män, i kraft af sitt snille Och sina lysande dåd i ljusets heliga strider.53 Carl von Linné, så skref han sitt namn på den prunkande

skölden,

Och öfver vapnets hjelm han fäste sin täcka Linnaea,

Tf

Alsklingsörten, som grönskar alltjämt, och än under vintern Ligger i drifvan frisk, som, om våren, i morgonens solbad: Trogen bild af den äras krans, som aldrig förvissnar.et var en sommarqväll. De milda fläktar Ij Förjagat dagens qvalm från sjö och land,

isS

Och blomstren dofta, svällande af nektar,

Och dagen somnat hän i purpurbrand.

För solens eldkyss vandrarn mer ej smäktar.

I Fyris’ spegel, under bugtig strand,

Hvad taflor, skiftande, bland fält och byar! En djupets ve rid med guld- och purpurskyar.Gudomlig är naturen, då hon målar!

Från jord till himmel spänner hon sin duk, Sin pensel doppar hon i eterns strålar — Hur varm den är, hur saftig, lätt och mjuk! Hon öser skönhet ut ur fulla skålar,

En verld af under står till hennes bruk.

Ej efter tadel eller pris hon frågar,

Och ingen kritikus här mästra vågar. —

Den sköna qvällen öfver nejden gjuter Sitt rosenskimmer. Vinden domnar, dör I trädens kronor. Blomman kalken sluter; Ej fjärilns fladder hennes drömmar stör.

Den ljufva honingskyss han mer ej njuter, Hans kärlekstrånad slumrerskan ej rör.

Till sina små i nästet svalan ilar,

Och Fyris’ stad i stilla ro nu hvilar.

Blott här och der, från gator och från gränder Ett sorl man hör, ett skratt, en munter sång Från någon yster flock, som hemåt vänder:

I ungdomsstaden lefves utan tvång;

De ungas hjertan äro alla fränder;

Och mötas och förbrödras på en gång,

Det går så ledigt i de unga åren,

Det går så lätt, som bäckens dans om våren. —Men hvilken vandrar här i lugnets sköte,

I blomstergården nu, så tyst, allen,

Som om i hemlighet förbund han slöte Med lundens genier i qvällen sen?

Kanske en svärmare, som har stämt möte Med älskad mö, i skydd af lummig gren?

Nej, Blomsterkungen är det. Han gör runden Bland sina blommor nu i aftonstunden.

Bland sina älsklingar från skilda länder,

Dem han med sällspordt nit har samlat här Från fält och höjder, dalar, berg och stränder, Från alpers åsar och från hafvets skär,

Och ofta ansat om med egna händer —

En möda, trägen, men för honom kär —

I denna sköna lustgård utan like54

Han verlden glömmer; här är fridens rike.

Hit flyr han helst, när bitter sorg vill stycka Hans hjerta; hit, när afund slungat har Sitt klander mot hans verk, att lagern rycka Ifrån hans hjessa; hit han vägen tar I segerns stund, att fröjdas af sin lycka;

Här strålar glädjesolen dubbelt klar.

När hågen slappats af de mödor många,

Här dricker han sig ung af blomsterånga.Hur lycklig och hur nöjd han nu ses vandra! Kung Gustaf sjelf han haft till gäst i dag55 — En hyllning aktad mer än alla andra.

Den kung med snille var för snillen svag — Och hvilken djerfs att sådan svaghet klandra? Det var hans ära, var ett kungligt drag.

Och aldrig skådade väl förr Europa Två kungar, sådana som de, tillhopa.

Till svanedammen nu han tankfull träder,

Der Floras bild i spegeln blickar ner,

Och yppig murgrönsranka stranden kläder,

Och gullgul Iris skönt mot djupet ler.

Han stannar här och åt sitt verk sig gläder — Fulländadt, ordnadt, prydligt, hvart han ser: En sommarns jubelsång på blomsterskala.

O, att de blomstertungor kunde tala!

”Min lön jag fått för mödor och för strider!” — Han brister ut — ”mitt sköna mål jag nått! Fullmognadt nu, det bär sin frukt omsider,

Det säde jag i ljusets tjenst har sått. Naturkunskapen, allt från forna tider Försmådd, föraktad som en barnlek blott,

Jag höjt till vetenskaplig rang och ära;

Och jordens store mig sin hyllning bära.Mitt namn det flyger kring på ryktets vingar, Och mina verk kring hela verlden gå. Naturens dolda skatter mig man bringar,

Att jag dem ordna och benämna må.

Den enda gengäld man af mig betingar,

Ar att min stämpel tryckes deruppå.

Och ingen jäfvar domen, som jag fäller;

Ett ord af mig liksom ett kungsord gäller.

Dock ej jag må bedåras af min lycka!

Hvem blef väl af sig sjelf ”sin lyckas smed”?56 Yi stappla fram som krymplingar på krycka, Om ej vår gode genius är med.

Jag blygs att mig med eget loftal smycka;

Hur modigt än jag mina strider stred,

Jag vet för visso att jag dukat under,

Om icke Herren gjort med mig ett under.

Jag mins den stund, då jag mitt afsked sade Till blomstren här, den sorgedigra höst,

Då hoppets alla stjernor slocknat hade,

Och all förtröstan flyktat ur mitt bröst.

Jag mins, när jag på blomman handen lade,

Och hur jag hörde Celsii stränga röst:

”Håll, yngling, håll!” — De ord jag aldrig glömmer; Jag hör dem när jag vakar, när jag drömmer.Förunderligt Försynens hand oss leder! Emot dess rådslag intet vi förmå.

Hon reser troner upp och slår dem neder; När motgångsstormen våldsamt faller på,

De största härar blåsas bort som fjäder. — Här står en liten ört på bräckligt strå:

Jag nalkas den, den rörs af mina händer — Och i ett nu mitt ödes lopp sig vänder.

Der blomman växte reste jag, till minne,

Mitt sköna blomstertempel. Främst hon står Bland sina väna syskon nu der inne,

Och af min egen hand sin vård hon får.

Till tack hon återväcker i mitt sinne De bleka bilder från min ungdoms år.

Ack, ljuft är minnet af förgångna vårar:

En fager ros, hvars tagg ej mera sårar!

Haf tack, o himmel, som min ungdom ledde Så underbart, då allt i mörker låg,

Då nöd och hemsk förtviflan mig förledde Till hat och hämd, förgiftande min håg!

Af motgångsöden medgång Du beredde:

Din hand Du lade på min lyckas våg,

Ifrån den stund jag svor att hämden glömma Och öfverlät åt Dig allen att döma.57Haf tack för kraften Du mig gaf att bära De bördor, ödet på min skuldra lagt!

Haf tack för att, då ofärd var mig nära,

Du Dina änglar sände till min vakt!

Haf tack för sällspord framgång, namn och ära! Förutan Dig ett intet är vår makt.

Af Dig allen till låns är allt oss gifvet.

Ett lån är lyckan och ett lån är lifvet.58

Hur underbart det sina trådar spinner Och sammanknyter dem med starka band!

Dock, tidens makt till slut oss öfvervinner;

Jag känner trycket re'n af jättens hand.

Hvad är väl ock vårt lif? Ett ljus, som brinner Och som förtäres af sin egen brand.

Hvad är vår vinning? Att i dag berömmas,

I morgon dö — i öfvermorgon glömmas.

Men när jag skilts från mina blommor kära, Hvem skall dem vårda här med trägen id, Och skyla dem, när vinterns dag är nära? — Och mitt museum! Från min ungdomstid Med skatter riktadt! Skall, till samlarns ära, Det hållas som en helgedom i frid?

Skall trofast kärlek hålla vakt der inne,

Mitt fosterland till gagn, och mig till minne?Hvad händer bygt, kan våldet nederrifva; Men andens verk — om sanning bor deri — Som rotfast klippa ståndande skall blifva, Och tiden spårlöst sväfva det förbi.

Med hvarje kunskapsfrö, vi verlden gifva, Förgänglighetens makter trotsa vi.

Det gifs en lustgård med en evig sommar: Den härliga, der ljusets säde blommar!

Om några blomster der mitt namn bevara Åt tacksam efterverld, min lön jag har! — Naturens hemligheter att förklara,

Det var min lust; min lefnads mål det var.

Jag gick att Skaparns visdom uppenbara Och såg hans skugga, hvart min vandring bar.59 Har jag åt tviflarns natt en dagning gifvit,

Då har jag ej förgäfves tänkt och skrifvit!"--

Han tystnade, i djupa tankar bunden.

Men hvadan detta vemod i hans bröst? Kanske en varsel från den skumma lunden Hans öra nådde med sin anderöst Och hviskade, i svala slummerstunden,

Om dödens maningar i lifvets höst?

Men plötsligt hörs en välkänd stämma skalla: "Kom, fader, kom! Vi vänta på dig alla!"Det var hans dotters röst. — Med ens förgången Ar hvarje dyster känsla i hans barm. —

Der kommer hon: som en sylfid, i sprången,

Så sprittande, så glad, så ungdomsvarm!

Hon flyger i hans famn — nu är han fången: Kring halsen knyter sig den späda arm.

All tanke på förgängelsen han glömmer,

Då Sjelfva våren vid sitt bröst han gömmer.MELLAN LIF OCH DOD.

[vi är det nu så dödt i Floras rike,

Der nyss, vid hornmusik och sång och glam,6 Den store Blomsterkonungen drog fram Med sina män: ett fälttåg utan like!

Ett fälttåg utan krigsbasuners skall Och bräckta sköldars klang, som förr i tiden; Ty om naturens skatt nu gälde striden På blomsterängarna kring Fyrisvall.Hvi är det nu så dödt? Har vintern sjungit Sin vilda sång för dal och gulnad äng,

Och lagt sin svepduk öfver blomstersäng, Och ystra vågen under bojan tvungit?

Ack nej: från himmel blå, i all sin glans Den blida majsol ler, och lärkor sjunga,

Och böljans svaner öfver djupet gunga,

Och Flora binder på sin bröllopskrans;

Men öfver Fyris hvila mörka öden,

Och Kungsängsliljorna i tårar stå.

Från man till man ett sorgebud hörs gå:

Linné är sjuk och kämpar re’n med döden! — Förgäfves konstens hjelp man pröfvat har;

I sorg stå barn och maka kring hans läger.

På feberns kris den sjukes öde väger —

Men hvar fins hjelpen? Intet hopp är qvar!

Se denna blick, som brann med snillets lågor, Så strålande, så varm och dock så blid:

Nu nästan slocknad i den hårda strid!

Se denna panna, fårad djupt af plågor!

Ett dygn ännu — och kanske fins ej mer Den store Carl Linné. Den sol, som brunnit Så skönt på Nordens himmel, snart försvunnit Och bakom lifvets horisont gått ner. —Då träder in en man i rummet sakta: ”Jag har försport att här står illa till. Hvad jag förmår, jag gerna göra vill!” Och nu han börjar noga att betrakta Den sjuke, der han ligger feber jr.

Han undersöker, frågar, rynkar pannan, Och brister ut: ”Här vågas må en annan, En kraftigare kur; — hvar stund är dyr!”

Så sagdt och gjordt. Han hela natten sitter Vid plågobädden, sitter nästa dag Och nästa natt ännu. Han pulsens slag Med oro räknar; han ej sofva gitter:

En moder vakar icke mera ömt

Vid barnets sjukbädd. — Febern snart sig bryter;

Med mjuk och lugnad puls lifsådran flyter;

Den sjuke vaknar, — hviskar: ”Har jag drömt?

Hvem ryckte mig utur den heta branden? Hvem släckte feberlågan i mitt bröst?”

Så talar han med svag och bruten röst, Och räcker, darrande, den matta handen. Då känner han igen Rosén, som står Vid bädden, läkaren den vidtberömda, Hans fiende i tider, redan glömda; —

Och djup en suck utur hans hjerta går.Rosén, den samme man, som ryckte brödet Från ynglingen Linnaeus i hans nöd,

Och nära hade pliktat med sin död! —

Så skiftar lifvets strid, så vexlar ödet! —

O, hvilken lott, att så sitt hjertas skuld,

Sin ungdoms felsteg ädelt få försona!

Den lotten väger upp en kungakrona,

Den lyckan köps ej med all verldens guld. —

Linné var räddad. Vårluft, blomsterfröjder Och vänners omsorg göto i hans blod Föryngradt lif; och snart beredd han stod Till nya segertåg på ärans höjder. —

En tid af fjorton år, hvad dyrbar länk På lifvets ked, på timlighetens skala!

Hur mången blef förunnadt att betala Sin tvistebroder med en sådan skänk!

Från denna stund de slöto med hvar andra En evig vänskaps heliga förbund.61 Och ofta, arm i arm, kring Odenslund Man såg de forna fienderna vandra. —

När sist den ädle räddarn måste ge

Sin gärd åt plågans makt, hvem sågs der vaka

Och dag och natt all hvilas ro försaka,

Att gälda gammal skuld? Det var Linné!62u framskred lugnt vår hjeltes lif;

Och fri för verldens ränker och kif Han gick mot sin lefnads qväll.

Af hög och låg han älskad var,

Och en aftonhimmel, så lugn och så klar, Belyste hans fredliga tjäll.

Om dagen han skötte sin tjenstepligt; Och när natten höll sin tysta bikt För verldarna i det blå,

BLOMSTERKONUNGEN I SIN BORG.I kunskapens tempel offrade han För sanning och ljus, och hans snille brann Så klart som en stjerna då.

När våren kom med sin fogelsång, Han flyttade ut ifrån stadens tvång Och bodde vid Hammarby gård:63 En konungaborg på sitt eget vis,

Ett fridens helgade paradis I blomstergudinnans vård.

Och der på den närmaste kullens topp Ett Isistempel han bygde sig opp — Det gamla ligger i grus.

Men siaren här ej beslöjad satt Och dolde sin visdom i mystisk natt; Hans lära var sanning och ljus.

Der offrades ej med silfver och gull, Men tempelsaln var af rikdom full, Med alster från alla land:

En skatt, hvars make ej verlden såg, Från östan och vestan der hopad låg Af samlarens idoga hand.Sin hofkrets liade den konungen ock:

Af främmande lärde en lysande flock Der bodde i nejden omkring.

Allt under den ljufliga sommarens dar,

På fälten vid Hammarby samladt var Ett forskningens allshärjarting.

Som Torgny på högen förkunnade lag För kämparnes folk, i den hedna dag, Linné på sin lärostol Här tydde naturens Byggningabalk,

Tills blomman om aftonen slöt sin kalk, Vid skimret af sjunkande sol.

Och medan sin äras krans han band,

Hans trogna Linnsea med trägen hand Höll vakt vid den husliga härd.

Der växte i Blomsterkonungens hem Kring den ädla stammen telningar fem: En kärlekens blomsterverld.

Högt öfver all lycka på ärans höjd Var den lycklige faderns och moderns fröjd, Vid de jublande barnens lek;

Och dertill ren som en stjernas ljus,

Och ljuf som en porlande källas sus,

Och mild som en vårvinds smek.Och ofta, när solen somnat i sky,

Och daggen föll öfver Hammarby,

Och tystnad var vindens sång,

Den gamle bland fränder och vänner satt, Förtäljande, sent emot drömmande natt, Sin vexlande lefnads gång.

Ty minnet är åldringens käraste gäst. Hans lif är en enda minnesfest,

Han lefver i tider som flytt.

Till verldens larm han ej lyssnar mer; Han blickar mot aftonens sky och ler Mot en vår, som blommar på nytt.118

EPILOG.

i ä tälja sägnerna om Blomsterkungen,

Och så på bragder rik hans lefnad var. Väl mången kung, som gyllne krona bar, För mindre dater blifvit mer besjungen. Högt äras krigarn för sitt hjeltemod,

Då utan tvekan han mot döden drager; Men skönare dock blommar ärans lager I ljusets strid och utan brödrablod.

Den striden kämpas tyst, förutan klinga: Med svärd osynligt, sekler ned man slår; Och fästen, som ha stått i tusen år,

I grus för snillets Jofursblixt få springa. — Med ljusets svärd uti sin vigda hand,

Linné stod fram — och nyfödd dag sig tände. Hvarthän sitt djerfva segertåg han vände, Han lagar skref— den konung utan land!En äkta Nordens son, till storverk boren, En barnasjäl, med viljekraft af stål:

Vid hyllningsjubel gick han till sitt mål, Som solen varm, och alstrande som våren. Ett sekel gått, se'n, tyngd af lefnad lång Och jättebördor, han sin spira fälde;64 Men verket hans, det trotsar tidens välde: Hans stjerna "vet ej af en nedergång!"Utom Shakspeare och Spinoza har ingen dödlig gjort på mig ett sådant intryck som Linné.

Goethe.rjl^en man, hvars lefnadssaga skildras i dessa sånger, är för alla så välbekant, att icke någon särskild underrättelse om hans ställning till samtid och efterverld här är af nöden; ty hvem känner icke den store naturforskaren Carl von Linné! I vetenskapens annaler står han inskrifven som en stjerna af första ordningen, och så länge bildningen har en stämma bland folken skall hans namn nämnas med vördnad och beundran. Hans betydelse såsom vägrödjare och lagstiftare inom naturforskningens område är verldsbekant, hans minne har blifvit äradt i vältaliga lefnadsskildringar, så väl som i bronsen och marmorn, och skalderna hafva stämt sina lyror till hans lof. Ingen har dock veterligen valt honom till hjelte i någon utförligare diktcykel af episk art. Något sådant skulle väl också mången hafva ansett icke kunna låta sig göra utan en betydlig tillsats af helt och hållet diktade händelser. Den från verldsbullret tillbakadragne vetenskapsmannen, han, den stilla begrundningens man och den tysta nattlampans förtrogne — hvad kan väl han hafva gemensamt med hjelten uti ett epos? Så torde någon fråga; men säkerligen har det icke undfallit dem, som gjort sig närmare bekanta med "Blomsterkonungens" lif, hurusom vid det samma knyter sig en kedja af så egendomliga och till och med romantiska förhållanden, att hans lefnadssaga synnerligen egnar sig att iklädas den lyriskt-episka diktens skrud. Hans outsläckliga kärlek till den täcka blomsterverlden; hans genomträngande skarpsynthet i uppfattningen af det karakteristiska hos de skapade tingen; hans glödande forskningsbegär, som icke ryggade tillbaka för några motgångar och försakelser; hans sällsamma räddning, i det afgörande ögonblick, då den hårda nöden var nära att rycka honom bort från den nyss beträdda segerbanan; hans kamp emot afundens angrepp; och slutligen hans lysande triumfer och hans af ärans sol omstrålade fridfulla ålderdom: — se der ämnen nog för poetisk skildring, helst när härtill lägges effekten af en vådlig konflikt och en rörande försoning, hvilka begge ingå i den händelserika kedjan a¥ den store mannens lefnadsöden!Huruvida författaren af föreliggande diktcykel lyckats att i någon mon lösa sin uppgift, det är en annan sak. Men sådan den poetiska skapelsen nu framträder, må den

åtminstone få gälla som ett af den varmaste kärlek och djupaste beundran helgadt offer åt minnet af en bland vårt lands ädlaste och snillrikaste söner!

Följande historiska upplysningar skola ådagalägga att samtliga sångerna i hufvudsak hvila på verkliga tilldragelser, — och att således författaren här icke haft annan uppgift än att ikläda dessa den poetiska drägten, och genom någon obetydlig jämkning, i afseende på tidsförhållandena, gifva skildringarna den fastare sammanknytning, som är oumbärlig för hvarje episkt diktverk.

1 (sid. 1). "Der ligger Stenbrohult'". I de af Professor Adam Af-zelius år 1823 utgifna ”Egenhändiga anteckningar af Carl Linnseus”, lem-nar L. följande skildring af sin hembygd:

”Stenbrohult är en kyrka i Småland, Cronobergs län och Albo härad, belägen nedre emot Skånska gränsen, på en af de täckaste orter, som Sverige framalstrat; ty hon ligger invid den ansenliga Sjöen Mökeln, där han går in med en fjerdedels mils lång vik och lägger sig nedran vid denna kyrkans fötter. De släta åkerfälten omgifva denna kyrka på alla sidor utom den Vestra, där Möklen utsträcker det klara vattnet. Något stycke ifrån visar sig den fagra bokskogen åt söder, Taxås höga berg åt norr, och Möklanäs öfver sjön i vester. Däremot på östra sidan betäckas åkerfälten från norr med barrskogar, från öster och söder med de angenämaste ängar och löffulla trän” —

Kyrkoherden i Stenbrohults socken hette Nils Ingemarsson Linnseus, och var fader till vår store Carl von Linné. Medan den förstnämnde ännu var boende vid Råshult (kapellansbostället under Stenbrohult) föddes sonen Carl derstädes den 13 Maj, eller, som han sjelf skrifver: ”just i vackraste våren, då göken utropat sommaren emellan menses frondescentice och florescentice.”

2 (sid. 2). ”Han vid sitt hem med idog hand

Lagt an en blomstergård,

Der sonen Carl fått några land För egen häfd och vård .”

Nils L. var en stor blomstervän, och hade, enligt Linnés uppgift, i sin trädgård öfver 400 species utländska växter. ”Gossen fick lof göra sig en egen Trägård i miniatur, der han på en liten plats hade ett stånd af allt det som fants i den större Trägården”, skrifver L.

3 (sid. 2). ”Och grät han, blef han åter nöjd,

Blott han en blomma såg.”

Orsakerna till en del menniskors anlag och herskande böjelser ligga mången gång för oss dolda, men i andra fall, åter, ärö de lätt upptäckta;och det sistnämnda inträffar, der anlagets ärftlighet tydligen spåras. När härtill kommer, att barnets uppfostran går i samma riktning med anlaget, så bidrager sådant mycket till det senares ytterligare utveckling. Hvad nu beträffar vår Linné, så är det ej svårt att påvisa hvarifrån han fick sin varma kärlek till blomsterverlden. En uppsats, hemtad ur 11 De la Gardiska Arkivet” (Tom. IX, p. 195) skall bäst kunna styrka detta påstående. Uppsatsen har till författare Linnés egen broder Samuel Lin-vceus, och är i sin enkelhet så vacker, att ett utdrag ur densamma säkerligen skall läsas med nöje. Det lyder så: ”Då vår sal. falir år 1705 flötte till Råshult, som är Capellansboställe vid Stenbrohult, anlade han en liten trädgård der. I thenna planterade han åtskilliga växter och helst sådana som hade vackra blommor. Hans unga hustru, nygift, som ej förr sedt sådana, tyckte om Trädgårdens behagelighet. I denna Trädgård hade sal. Fahr sjelf med egen hand gjort en upphöjning, såsom ett rundt bord, rundt omkring sängar, örter eller buskar, som skulle representera gästerne, och blomster afbildade rätterne på bordet. Vår Mohr beság thetta som oftast: under denna tiden aflades min bror; åt sena hösten framvistes täcka blomster för henne, gjorde henne längtande efter

våren, då flere skulle sig framte.”---”Så snart barnet begynte det

minsta kunna attendera, begynte fadren, som var nyfiken, och ganska högt älskade lilla sonen, pryda vaggan med åtskilliga blomster, helst då han kom af trädgården. Följande året tog fadren den lilla sonen med sig ut, stundom i

trädgården och stundom ut på gärdet, läggandes ofta barnet på jorden i gräset, och lemnade thy ett litet blomster, att roa sig med, i handen. Ar 1708 flottade föräldrarna till Stenbrohult. — 1709 anlade han en trädgård; transporterade både trä och örter från Råshult, fast ej alla, ty en del stå der ännu. Pilten begynte gå och var fadrens största nöje, jemte Trädgårdsarbetet. Carl såg då sin fadérs möda såsom af vigt; begynte strax få tycke derföre; och såsom han var enda sonen, så fick han ock sina sängar uti Trädgården, att sjelf så och ränsa: hvilket uppeldade hans lust. Dessa sängar förbyttes sedan i ett qvarter, hvilka kallades Carls Trädgård ." — — Linné skrifver sjelf i sina anteckningar: ---"Denna så till sägandes medfödda lust för örter föröktes sedermera därigenom, att gossen hörde sin Fader ofta referera något om växter, som var sällsamt; att han af honom straxt fick lära Svänska namn på en stor dehl växter; att han fick stadigt vistas i den Trägård, Fadren anlade i Stenbrohult och hvilken, hvad differente växter angår, var sannerligen den curieusaste i landskapet." —Linné berättar ock: "att medan gossen ännu var helt liten, sä snart han blef otalig och pä intet annat sätt kunne blidkas, modren alltid stack honom en blomma i handen, då han straxt tystnade."

4 (sid. 4). "Ej illa tag, jag föreslår:

I lära honom sätt"

Linnseus skrifver härom följande: "Gossen hade fått en innerlig håg för en vettenskap (botaniken) som på det stället och den tiden låg gömdi barbarie, och inga andra vettenskaper voro gångbara, än de som gjorde Präster, hvartill ock Föräldrarne, besynnerligen Modren, dömt sin son alt ifrån vaggan. Carl hade emellertid gått så långt uti en onyttig vettenskap, att både hans lärare och camrater kallade honom den lilla Botanicus, ehuru hans böcker och lärmästare icke svarade emot hans hog." —

Yidare: "1726 kommer Fadren inresandes till Wexiö Gymnasium. att höra efter sin käre Son, då alla Lectorerna kunne intet längre på sitt samvete råda Fadren att hålla sin Son vid boken, utan med enhällig röst styrkte Fadren, att i tida sätta sin Son till någon handtvärkare (till Snickare äller Skräddare), såsom de voro öfvertygade, att han med boken ingenting kunne uträtta."

5 (sid. 8). "Blott lilla Linvcea hon stannade qvar".

Linncea borealis: Linnés älsklingsblomma, hvars bild sedermera, under hela hans vetenskapliga bana, liksom en blomsterverldens utvalda genius, följde honom, prydande hans porträtter, hans sigill och slutligen hans riddarsköld. Denna växt, som förr hette Campanula serpillifolia, fick af den Holländske botanisten Gronovius, till Linnaei ära, det namn den nu bär. Den växer i våra barrskogar på spridda ställen, men ymnigast i det nordliga Sverge. I Linnsei Flora lapponica säger han sig hafva i Finnmarken sett ett fjäll som var alldeles öfvertäckt af densamma.

6 (sid. 9). "Och gifvit dig gäfvor i rikligt mätt".

Det var Provincial-läkaren, doktor Johan Rothman, som upplyste pastor Linnaeus om hans sons rätta kallelse och stora anlag för naturforskningen; ja denne man erbjöd dessutom fadern att taga gossen i sitt hus och på sin egen bekostnad föda honom, samt äfven att undervisa honom. Detta löfte inlöste han ock, gifvande den unge L. undervisning ett helt år.

7 (sid. 18).---"ocä Carl han kom till Lund

och blef student och bodde hos Stobceus".

År 1727 inskrefs L. vid Lunds akademi. Doktor Kilian Stob ceus, hos hvilken den unge L. blef inlogerad, var professor vid Lunds akademi, samt en utmärkt läkare, naturforskare och historiker. Prisades mycket för det personliga deltagande, hvarmed han på allt sätt ledde och understödde dem, som vid akademien egnade sig åt läkarekonsten.

8 (sid. 19). "Som hette Koulas"

L. berättar i sina anteckningar att denne Koulas var en Tysk medicinse studiosus, hvilken lefde såsom son hos

Stobseus och hade tillgång till hans bibliotek. I L:s anteckningar finnes en utförligare berättelse om ifrågavarande tilldragelse.

9 (sid. 20). ” Var till mitt bord välkommen”!

Sedan Stobseus kommit under fund med den unge studenten Linnaei flit och lärgirigliet, samt stora intresse för naturstudierna, blef han honom121 mycket bevågen och” — som L. sjelf skrifver — ”gaf honom sin nyckel till Bibliothequet, att där få uttaga och sedan återställa, hvad böcker han behagade. Sände sedermera Linnaeum till sina Patienter, och Linnceus fick merändels spisa vid Stobaei eget bord, med den försäkran att. om Linnceus så ville fortfara, som han hade begynt, ville han göra honom till sin arfvinge, emedan han sjelf ej hade några barn.” 10 (sid. 24). ”Och vigde det vid Laugurs väg.” Har afseende på 01. Budbecks, d. ä., i hans verk ”Atlantica” med en väldig apparat af lärdom förfäktade sats, att den af Plato omtalade, och, enligt sägnen, i oceanen sjunkna ön Atlantis skulle varit ingen ting annat än just vårt gamla Sverge. 11 (sid. 24). ”Beredd till strid mot köld och nöd — Men full af mod och af lefnadsglöd.” Sedan L. under ett års tid gjort flitiga botaniska exkursioner på slätterna kring Lund, och samlat exemplar ”af mest alla örter som funnos kring Lund i trädgårdar och vildt växande”, lemnar han akademien, och begifver sig om hösten 1728 till Upsala, der han under allehanda försakelser fortsatte sina naturstudier. 12 (sid. 26). ”Ingen Rolf nu sår på stranden Yr sas guld utur sitt horn.” Svenska historien förtäljer att konung Rolf, då han förföljdes på Fyris-slätten af konung Adil och dess kämpar, räddade sig genom att åt de förföljande kasta ut de guldsmycken han fått af drottning Yrsa. 13 (sid. 26). ”Om hans skor ej sulor hade” etc. Härom läses i L:i anteckningar följande: ”När Linnseus kommit till Upsala, blefvo hans pengar snart ändade, och ingen condition, genom hvilken fattiga ynglingar pläga draga sig fram vid våra Academier, kunde anförtros L., såsom Medicine Studiosus; ty att studera denna tiden Medicin var ingen heder. L. måste sätta sig i skuld för maten, och hade icke penningar till att såla sina skor, utan måste gå på bara foten, med något papper, som han lade i skon.” 14 (sid. 27). ”Tag farväl af dina blommor” etc. I minnesteckningen öfver Linné af Lifmedicus Sven Hedin säger författaren, efter att på ett rörande sätt hafva skildrat den svåra nöd, som vid ifrågavarande tid tryckte den unge studenten, att L:s fader hade genom bref uppmanat sonen att nu återvända hem och bereda sig att ingå i det andliga ståndet. 15 (sid. 28). ”Olof Celsius hette han.” Olof Celsius, d. ä., Teologie Doktor och Domprost i Upsala, poly-histor och äfven botanicus, var vid denna tid sysselsatt med att utarbeta sitt verk öfver de träd och örter, som nämnas i den Heliga Skrift. — Om ifrågavarande tilldragelse se Hedins minnesteckning sid. 23. 1616 (sid. 31). ’’Han såg hur Nymphcea ur böljornas famn

Steg upp att besegla sin ljufliga trängtan”.

”En stor del af örterna” — säger Linnseus i sin skrift: Sponsalia plantarum, eller Blomstrens biläger — ”ligga med sin stjelk dolde under vattnet; men då blomstringstiden nalkas, uppsimma de med sina blommor, såsom Nymphsea, Hydrocharis, Potamogeton, Persicaria ampliibia. Andre åter döljas under vattnet till alla sina delar, såsom Myriophyllum, Stra-tiotes, Ranunculi och de fleste Potamogetenes; men under blomstrandet uppvisa de alla öfver vattnet sitt blom-ax, hvilket, då blommandet är öfverståndet, återigen neddrages.”

17 (sid. 31). ”Han såg Vallisneria lcärligt i längtan

Förbida sin make ur djupets famn”

I nyssnämnda af handling skildrar L. följande sällsamma egenhet hos vattenväxten Vallisneria:

” Vallisneria (Mich.) har ett ganska långt blomskaft, men uti Spiralcirklar sammandraget, att det således är helt kort. Denna växer uti diken och bäckar under vattnet, och stjelken har allenast en enda blomma. När den skall blomstra, uträtas blomskaftet allt intill dess att blomfodret kommit öfver vattnet; när det är skett, slår blomman ut; men efter några dagar, sedan den har utblomstrat och blifvit hafvande, drager hon sig åter under vattnet neder. i det att blomskaftet vecklar sig, som förr, spiraliter tillsamman. Och denna är honan. Vallisnerioides (Mich.) växer på samma ställen äfven under vattnet; men med en, knappt fingerlång stjelk, som således ingalunda kan uppräcka till vattenbrynen. Denna har en myckenhet blomster, hvilka, då de äro tillreds att blomma, släppa sin stjelk, och lika som små blomster uppflyta. Dessa äro i förstone tillslutne; men så snart de kommit öfver vattu-

brädden, utvecklas de och simma omkring, biåsandes då sitt frömjöl på de kringflytande jungfrur. Och denna är den förras man. Detta märkte och beskref fuller Michelius, men kunde dock häraf ej sluta, att äfven hos blommorna skulle gifvas männer och qvinnor.”

18 (sid. 31). ”Nu föddes systemet som ej skall falla,

Så länge en blomma ur jorden går”

Linnsei Sexualsystem, eller hans indelning af växterna efter fröred-ningsdelarnes beskaffenhet m. m., gjorde med ens revolution inom botaniken och är, utan tvifvel, ett bland de snillrikaste af denne utomordentlige mans verk. L. hade ännu icke uppnått sitt 25:te lefnadsår, då han gjorde detta sitt växtsystem bekant och dermed lade grunden till sitt verldsrykte.

19 (sid. 32). 01. Rudbeck, den yngre, medicine et botanices professor, son till den vidtbekante författaren af Atlantica, var ”en man som genom sin djupa lärdom och outtröttliga forskningsifver med heder häfdade det Rudbeckska namnet”. Född 1660, död 1740.20 (sid. 32). ”Och Preutz är ej i örtkunskapen hemma”

Linnaeus skrifver i sina anteckningar (sid. 14): ”Nils Rosén hade

dagame före Linnaei ankomst blifvit Adjunctus i Upsala, och förrest till utländska Academier, att promoveras och göra sig färdig i Medicinen, under hvilken tid en Preutz var hans vicarius, som intet hade någon credit hos Medicinae Studiosis, hvarföre åtskilliga begynte gå privatissime till Linnaeum, såsom Letström, Sohlberg och Professor Rudbecks son, Johan Olof, hvarigenom Linnaeus fick skor och andra kläder."

Vidare heter det (sid. 16): ”Vice Adjuncten Preutz blef först kallad att hålla lectionerna i Trägården, men vid undersökningen af Rudbeck hölt intet målet”.

21 (sid. 33). ”Säg, har du sett Systemet om naturen?”

”Caroli Linncei Systema Naturce, sistens Regna tria Naturce in Classes et Ordines, Genera et Species redacta” är titeln på detta verlds-bekanta verk. Agardh säger om detsamma i sin prisbelönta skrift om Linné: ”Sjelfva idén af ett Systema Naturce, af ett verk, hvari klart framställes hela Naturkedjans gradation, var Linné värdig, och behandlingen af detta ämne är ännu ett mönster för alla kommande tider.” — Det var detta Systema naturce, som sedermera, ehuru ännu ej så utveckladt som det i en framtid blef, förskaffade den unge Linnaeus, under hans vistelse i Holland, tillträde till den store läkaren och naturforskaren Boerhaave, i hvars förmak, som det berättas, Zar Peter den förste hade fått vänta på audiens i mer än en timme.

22 (sid. 34). ”Jag dä lyckönskar dig

Att du pä gamla dar blef s/ägt med apan.”

Linné hänför, i sitt Systema Naturce, menniskan och apan till en och samma afdelning inom qvadrupedernas klass.

23 (sid. 34). ”För min del röstar jag att kar In är vriden.”

Linnaeus berättar i ett bref (från Upsala) till Archiater Stobaeus i

Lund, att han hade visat utkastet till sitt Sexualsystem för vederbörande i Upsala, och att de då, som hans egna ord föllo: ”tänkte i förstone att han var galen; men när han fick explicera sin mening, höllo de sig ifrån löje och lofvade sig skola befrämja hans uppsät.”

24 (sid. 36). ”Och molnen skockade sig kring den unge lärarn.”

L. skrifver i sina anteckningar (sid. 17): ”Medicinae Adjuncten Doktor Rosén hade nyligen (1731) återkommit från sin utländska resa”. —

— — ”Rudbecks 70 åhr gåfvo honom hopp att snart kunna blifva dess Successor, och ingen stark Competitor vore att förmoda, om icke Linnaeus em edlertid kunne komma upp. Han sökte att äfven få läsa Botaniquen publice, den Rudbeck icke kunne anförtro Rosén, som sig dertill icke applicerat. Rosén sökte förmå Linnaeus att

sjelf afstå Lectionerna, det Linnaeus ock gjordt, om Rudbeck tillåtit det. Ty hände, att då Linnaeusöfvervunnit armod, måste han straxt fastna för afunden, hvilkens spel voro så vidlöftige som onödige att här specificera.' } —

Linné har, som vi se af dessa rader, ej velat närmare vidröra detta ämne; men hans minnestecknare, Förste Lifmedicus Sv. Hedin, egnar i sitt äreminne öfver L. flera sidor åt denna sak, samt omtalar öppet den våldsamma konflikten. Denne Hedin hade varit Linnés lärjunge, och var kurator för Smålands nation i Upsala, under det L. var dess inspector. Han hade således stått till L. i ett så nära förhållande, att hans uppgift utan tvifvel är grundad på säkra underrättelser. Sjelfva tonen och sättet, hvarpå Hedin omtalar ifrågavarande tilldragelse, vittna också tydligen om att han var fullt öfvertygad om sakens riktighet. Ur nämnda skildring framgår att ett mot L. afundsamt parti vid akademien, i förtrytelsen öfver att, som det heter, ”se sina auditorier tomma”, i samma mon som L. genom sina snillrika föredrag tilldrog sig en stor skara af beundrare, sammangaddat sig mot honom och intalat Adjuncten Rosén att göra sitt inflytande gällande, för att betaga L. rättigheten att föreläsa. Anslaget lyckades också, ty L. innehade ännu icke någon sådan läraregrad, att han kunde göra sin motståndare platsen stridig. ”Det var”

— säger Hedin — ”i ögonblicket af en utan tvifvel rättvis, men likväl i tillämpningen kanske obillig, doms afkunnande, som Linnseus med blottad värja begärte upprättelse af upphofsmannen till den emot sig anstälte förföljelse, och som denne lyckligtvis undslapp hans första utbrott af hämdelystnad.”

I Stövers skildringar öfver Linnés lif* redogöres också ganska omständligt om tilldragelsen, och Stöver bestyrker tillförlitligheten i sin uppgift genom följande ord, i en not: ”Ich nehme diese Anfiihrung aus eiiier eignen Unterredung Linné's. Er erzählte diese Sache einst einem seiner Zuhörer — einem jetzigen beriilimten Mann — mit folgenden Wor-ten: ”Hoc — interficiendi — consilium quum in animo volverem, vocte quondam e somniis emergens, altius reputavi, — et intermittere statui. Ne facias dixi; Deus vin dex er it. Et ex eo tempore omnia in me-lius vergebant”. (Stöv. tom I, sid. 73).

Utom de i början af denna not efter Linnés egenhändiga anteckningar (sid. 17) anförda ord, rörande Roséns förhållande till L., finner man på tvenne andra ställen i samma anteckningar nämnda förhållande ytterligare belyst. Så skrifver L., sid. 20, följande: ”Rosén gjorde allt mer reflexion på Linnoei tilltagande och förestälte sig en alt farligare Competitor, ty begärar han af Linnseus att få låna dess manuscripter i Botaniquen, dem han hopsatt, hvilket var det käraste Linnseus nu ägde; och som detta icke kunne vinnas med lock, vans det med hot, hvarföre en del lemnades. Men som Linnseus fick spörja att detsamma afskrefs, kunne hot icke mera utprässa de andra delarne” m. m. Och på sid.- 21 läses följande: ”Då Doctor Rosén blifvit gift med Ärkebiskopens Systerdotter, hade han ut-värkat sig en förordning af Cancelleren Cronhjelm, att aldrig någon Docens

* ”Leben des Ritters Carl von Linné” etc., von D. H. Stöver (Hamburg 1792).må få antagas i Medicin vid Upsala Academie till Adjuncti prsejudice, hvarigenom händerna blefvo bundna på Linnceus, som hade detta enda till sitt uppehälle, och hvarigenom Rosén sig klarligen föreställde, att Linnceus skolat varit totalt slagen”. — Vi anföra detta för att ådagalägga den starka rivalitet som tydligen varit rådande emellan L. och R. Längre fram skola vi se hur det fiendtliga förhållandet förändrades till ett fast vänskapsband, som icke upplöstes förr än i döden. Ett sådant slut på deras missämja var ju ock det naturligaste emellan personer med så upphöjda och ädla karaktärer.

Med kännedomen om de förhållanden, som satte de tvenne unga männen i harnesk mot hvarandra, kan man lätt förklara sig möjligheten af en sådan tilldragelse. — Linnés menniskovänliga hjertelag är välbekant för de flesta; men vi veta ock att han var af ett mycket lifligt temperament, samt lättrörlig till vrede, fröjd och sorg, men att han också var lätt försonad och blidkad. Stridslysten var han alldeles icke. — Sådana karaktärer, som hans, tillhöra de älskvärdaste bland menniskor, men kunna stundom vid en ögonblicklig hänförelse fattas af en sinnets eld, den de ej hinna bekämpa, innan den elektriska gnistan redan urladdat sig. — Hvad Rosén angår (den sedermera vidtberömde läkaren och Archiatern, adlad till Rosén von Rosenstein) så öfverensstämma hans biografer uti att skildra honom som en i alla hänseenden utmärkt man. Och att han ingalunda var af en hat full natur, kan man sluta af följande ord i Biografiskt lexikon: ”Han teg heldre än han tadlade”--”Ihre försäkrar.

att han, under all sin mångåriga och nära bekantskap med Rosén, aldrig hört af hans mun ett omildt omdöme.” —

Yidare heter det: ”Den enda fläck som vidlåder Roséns minne är hans första förhållande till Linné”. —

Hvad Adjunkten Rosén felat mot docenten Linnseus, det godtgjorde sedermera Archiatern Rosén von Rosenstein på det vackraste sätt, då han, som vi framdeles få se, räddade Archiatern Linnés lif, under en svår sjukdom.

25 (sid. 38). ”Och längre han kunde ej dväljas i lärdomsstaden.”

Om denna tilldragelse yttrar Hedin, i sin ofvan nämnda skrift, följande: ”Händelsen var redan angifven och känd, och man öfverlade nu om icke mindre än straff och förvisning från Akademien. — Det är märkvärdigt nog, att finna antecknadt i den mannens lefnad, som af ödet var utsedd att spela den mest lysande röle på Lärdoms-theatern, att han för bristande snille var nära att förvisas Gymnasium, och för ett straffvärdt uppförande, att relegeras från Akademien; då det likväl är afgjordt, att Han förenade till det ypperligaste snille den hederligaste och mest älskvärda caracter. — Det blef Olof Celsius den äldre förbehållit, att afvärja den förföljelse, som nu hotade Linnceus1’.

26 (sid. 42). ”Med mil tre hundra han mätt sin färd” o. s. v.

Linnaeus skrifver i sina anteckningar för den 13 Maj 1732: ”Då allt

var grönt, begaf han sig på resan åt Lappland, helt allena, hafvandes ejannat med sig, än skrifdon, 2 lintyg och de kläder han stod uti: stöflar, liten rock och carpus, en mätstock och en liten väska för papper och pennor”. — — — ”Uti Umeå blef han afstyrkt att resa till Lappland om sommaren, såsom en omöjlig sak; men han gick ändå derpå löst. Straxt ofvanför Umeå begynte folket bryta på målet. Här blef en hud bolster och en ränsnara betsel.” — — ”Ifrån Lycksele fördes han af en lapp till en annor, helt allena, stadigt till fots äller med seglande uti små båtar, som roddes mot strömmen af Sockte (Roddaren), och buros på hufvudet af en enda Lapp förbi forssarne, som ej voro navigabla; måste altså lefva på lapparnes nåd och onåd, utan att kunna tala med dem, begära mat eller vägvisning, i villa skogar, bland vildt folk; lefva som de

utan bröd, dricka och salt, endast af färsk fisk.”--Då han stälde

kosan åt Torneå-fjäll, ”föll han en gång neder uti en springa i den uråldriga snön så djupt, att han måste med rep uppdragas, och slog sig då hårdt på högra låret, men kom sig dock snart före igen. Halfannor månad lefde han med Lapparne som en Lapp.”

I sina anteckningar omtalar L. flera fall, der han under denna vådliga vandring varit nära att tillsätta lifvet. —

En mera fullständig och målande skildring af denna äfventyrliga färd gifver oss L. i företalet till sin Flora Lapponica; hvarföre den, såsom en komplettering af det föregående, förtjenar att här till en del anföras (öfversatt från latinet).

”Sedan jag rustat mig” — skrifver L. — ”stiger jag till häst och börjar min lappska resa”. — Efter att nu i korthet hafva omnämnt färden upp till Umeå, fortsätter förf:n med följande skildring: ”Här af-viker jag från allmänna stråten, inkommer i ovägade skogar vesterut och helsar ändtligen Lapplands gräns. Jag inträder i Lappland, framkommer till Jjyclcsele, och, ensam som jag var, anförtror mig åt Lapparna, utan att låta afskräcka mig af deras barbariska seder och språk. Åtföljande flodens strand, sträcker jag vandringen mot fjällen, begifver mig nu ut på Jw^rtra-strömmen, mot hvilken jag länge kämpar, samt fortsätter så, tills jag genomträngt skogar och träsk bland is, snö och kallt vatten. Med uttömda krafter återvänder jag till Vesterbotten, besöker det nya och gamla Piteå och passerar genom det nya och gamla Luleå. Här afviker jag åter från vägen och begifver mig i båt öfver floden till Luleå Lappmark. Passerande förbi Jockmocks och Qvickjocks kyrka, genomvandrar jag vildmarken med dess berg, skogar och sandfält. Derpå bestiger jag, öfver berget Vallevari, de lappländska alperna, hvilkas vestliga sträckor å nyo framträda för min blick; och härpå går min fotvandring mot östra delen af Piteå Lappmark. Ändtligen öfverstiger jag de högsta åsarna af fjällen (fjällryggen kallade), genomvandrar från fjällen i Finnmarken den nordligaste delen af Norge, samt nedstiger och följer stränderna af ishafvet, i sigte af Rörstad och Sallerön. Lätt var nedgången till averniska djupet; men att återtaga vägen och stiga upp mot stjernorna igen, det var arbete och möda. Medtagen af ansträngningar, återkommer jag till fjällen, och riktar nu min väg åt Torneå

lappmark, med utsigt öfver de östligasträckorna, och fortsätter återvandringen, efter att hafva fått pröfva fullt nog af hunger, törst, svett, vandringar, hetta, regn, snö, is, klippor, berg och lappsk konversation. Öfverskådande Torneå för andra gången, be-gifver jag mig nu till Österbotten, i September, och lemnar Lappland tillsammans med foglarna, mina följeslagare derstädes.”

Yi afbryta här Linnsei egen berättelse, endast nämnande att resans fortsättning gick genom en del finska städer, och slutligen öfver Ålands haf tillbaka till Sverige. — Linnseus berättar sjelf att han ”detta åhr gådt öfver 300 mil till fots” (Anteckn. sid. 106).

27 (sid. 44). ”Hur, sällsamt tillsamman vigda,

De gunga pä samma strä ”

Den täcka Linncea borealis bär alltid på hvarje stjelk två blomklockor, hvardera sittande på sitt eget lilla blomskaft, som utspringer från den gemensamma stjelken.

28 (sid. 45). ”Som Sara Morcea sä skön.”

På Linnés tid brukades allmänt den feminina ändeisen a på frun-timmerstillnamn. Så nämndes hustrun till Morseus: Morcea, och till Linnseus : Linncea. I de afskedsverser, Linnseus år 1735 tillegnade sin fästmö, kallar han henne: ”Morcea, min vän”.

Sara Elisabeth Morcea, Linnsei blifvande maka, var dotter till Stadsläkaren i Falun, Doktor Johan Morseus. Att hon var en skön qvinna berättade Linnseus sjelf i ett bref till sin vän professor Haller i Göttingen {Se Stöver To? n 1 sid. 84).

29 (sid. 46). ”En riddersman har begärt din hand”.

I ett bref till Haller berättar L. att ”en viss baron” hade, ehuru förgäfves, friat till Morsei dotter Sara (Se Stöver Tom 1 sid. 84).

30 (sid. 48). ”Nä väl, dig ske som du vill, mitt barn"’

L. skrifver i sina anteckningar, sid. 23, följande: ”begärar af Fadren formelt hans älsta Dotter, och får derpå ett prompt ja, med sin och andras förundran.”

31 (sid. 51). ”Boerhaave heter dess öfversteprest.”

Boerhaave var en af adertonde århundradets berömdaste läkare. Man kom från Europas alla länder att söka hjelp hos honom. Såsom ett bevis på hans vidsträckta namnkunnighet, berättas det, att en gång en Kinesisk mandarin skrifvit ett bref till honom med adress: ”Till Herr Boerhaave, berömd läkare i Europa.”

32 (sid. 56). ”Till Holland sin väg han tar ”

I början af år 1735 reste L. till Holland, för att der, efter aflagda prof, erhålla Medicine Doktors graden; hvarpå han i Juni månad promoverades till doktor, i Harderwyk. Det var nämligen, i den tiden * vanligt att unga svenska medici reste till Holland, för att vid något af dess universiteter promoveras till doktorer.33 (sid. 57). ”Att bo som en furste i Hartecamps slott,

Och lefva för forskningen blott”

Borgmästaren i Amsterdam, Georg Clifford, en rik man och stor blomsterälskare, hade med högst betydliga kostnader samlat från alla verlds-delar naturalster i riklig mängd för sitt naturaliekabinett och sina blomsterodlingar vid sin landtgård Hartecamp, belägen i närheten af Harlem. På tillstyrkan af sin läkare Boerhaave, föreslog Clifford Linnaeus att Hytta till Hartecamp, för att ordna och vetenskapligen beskrifva hans dyrbara samling af lefvande växter. Förslaget, hvilket tillika åtföljdes af det frikostiga erbjudandet af fritt logis och vivre, samt ett årshono-rarium ”af 1000 Gulden” antogs af Linnaeus, som härigenom blef försatt i den lyckligaste ställning han kunde önska sig, för att i allt lugn få egna sig åt sitt älsklingsstudium.

34 (sid. 62). ”Och flyger kring så lätt som vind pä vågen”.

Linnaeus har i ett bref till von Haller i Göttingen berättat, att en af

hans vänner, hemma i Sverige, förrädiskt sökt vinna hans fästmös hand, under hans vistelse i Holland. En tid af 3 år hade af flickans fader blifvit bestämd för Linnaeus att bereda sig till en sådan ställning, att han kunde inträda i äktenskap; men till följd af flera orsaker uteblef L. öfver den beramade tiden. Den förrädiske vännen friade då till L:s fästmö, under föregifvande att L. ej mer skulle återkomma; och han lärer varit nära att vinna flickans föräldrars bifall, då en vän till L. upptäckte sveket och hindrade det låga anslagets fullbordan. (Se Stöver, hvilken citerar Linnaei eget bref härom till Haller). L., underrättad om förhållandet, genom bref hemifrån, lemnar nu Holland, för att återvända hem.

35 (sid. 66). ”Ty vår Boerhaaves hjerta ni vunnit har,

Och sin dotter åt eder han ger;

Till son och till arfving han eder tar,

Om ni här vill slä eder ner”

Hedin skrifver i sitt äreminne öfver Linné, sid. 75: ”Historien säger med visshet, att det berott af Linnceus att emottaga till brud Boerhaaves enda dotter, med en million Gylden i förmögenhet, och med löfte att efterträda sin Svärfar, såsom Professor i Leyden.” Den tillämnade bruden var — som vi genom bref från Holland fått veta — den yngsta, och. vid Linnaei vistelse derstädes, den enda qvarlefvande af Boerhaaves 3:ne döttrar. Hon hette Johanna Maria och var född år 1712.

36 (sid. 67). ”Tre år ha ju redan förgått

Se'n hemmet jag lemnat; hon äter är fri”

Se härom anmärkningen vid n:r 34.

37 (sid. 68). ”Som en dotter hon är honom kär.”

Linnaeus skrifver härom: ”Sjelfva naturen favoriserade Linnaeum dermed, att hon lät igenom hans flit och föranstaltande den sköna Musa” (Paradisträdet) ”första gången blomma i Holland, hvilken besågs såsomett under af hela landet, då äfven de förnämste och Sjelfva Boerhaave kom dit, att fordra af Linnseus dess demonstration öfver denna Musa”.

38 (sid. 68). ”Hvad ser jag! Linncea, min älskling, det är!”

Det berättas, att man sedan Linnés tid, i Holland haft lefvande exemplar af Linnsea borealis, från Sverige; men att de med tiden utdött af vantrefnad.

39 (sid. 70). ”Han far att se det sköna land,

Ber Seinen slår sitt silfverband Kring konung Ludvigs paradis,

Det tjusande Paris.

Linnseus afreste från Holland till Paris i början af Maj 1738. Der blef L. mottagen med utmärkt artighet och gästfrihet af flera bland de förnämsta vetenskapsmännen och fick tillfälle att se en mängd dyrbara herbarier och andra samlingar samt att genom resor i nejderna kring Paris göra bekantskap med dess lefvande flora. Vid ett besök i vetenskapsakademien antogs han till korresponderande ledamot samt tillfrågades af akademiens preses, ”om han hade lust att blifva Fransos, därest akademien toge honom till Membrurn med åhrlig Pension. Men” — skrifver L. — ”högre hog drog honom till sitt Fädernesland.” —

Den i hithörande sång omnämnda tilldragelsen, der Linnseus rönte äran att inför konung Ludvigs hof framställa sitt beryktade växtsystem, lärer så mycket mindre kunna hänföras till de grundlösa ryktenas område, som ett minne af ifrågavarande sak har ända till vår tid blifvit förvaradt bland de offentliga samlingarna i Paris. Detta minne är en dyrbar pendyl, prydd med en tafla öfver Sjelfva tilldragelsen. En sedan många år i Paris bosatt landsmaninna har underrättat författaren om tillvaron af nämnda pjes, och nu ytterligare, på begäran, meddelat

följande skriftliga underrättelse: ”Ni har frågat mig om pendylen. Den har jag med mina egna ögon sett i Tuillerislottet, både under Ludvig Philips tid och under kejsartiden. Den stod uti ett litet hörnrum, med ett fönster åt borggården och ett åt quaien, just i hörnet af rummet emellan dessa fönster. Det var en liten förgyld pendyl, i antik stil. TJnder Sjelfva visartaflan var en liten tafla, om jag rätt mins, i porcelaine. Om arbetet var gjordt i Sévres, kan jag ej säga, men ytterst fint och utmärkt vackert var det. Den lilla taflan var ej större än ett qvarter i längd och ännu mindre i höjd. Den förestälde en salong, der i en oval krets sutto damer och herrar i mängd, i eleganta kostymer (hofdrägter förstås) och midt i planen stod Linné, äfven i hofdrägt. Under taflan stod skrifvet: ”IAnné expliquant devant la Cour son systéme de, — jag mins ej hvad det var för ett ord, eller om det var latin; men jag tycker att meningen slutade med ”fleurs”. Ni kan förstå huru små figurerna voro, och huru utmärkt fint det hela var, på en så liten tafla; det var ett mästerstycke. Också hade det fått plats i Marie Amelies (Ludvig Philips drottnings) boudoir, och sedan i kejsarinnans, qvarstående på samma ställe. På senare tid har jag ej sett den.” —

j

' fTAtt L. var högt värderad af Frankrikes konung, är en känd sak. ”När Gustaf III var i Paris” — säger Stöver — ”gratulerade honom Ludvig XV för den berömde man, som hans fädernesland egde, och lät samla de raraste växter för dennes räkning ur Trianons park.” — I Linnés anteckningar läser man följande: ”Carl Fr. Scheffer skrifver ifrån Paris sålunda: ”Under mitt vistande i Versailles har konungen af Frankrike flere gånger frågat mig äfter Hr Archiatern, och utom den välvilja han för Hr Archiaterns person yttrat, äfven med mycken omsorg underrättat sig om tillståndet af Hr Archiaterns Botaniska Trädgård. Hans Maj:t har sjelf samlat frön, dem han velat Hr Archiatern tillkomma, och som Dess egen utlåtelse var: Jag trodde, att sådant skulle göra Hr Archiatern nöje, har Han updragit. mig, att desamma Hr Archiatern tillsända.” — De voro 130 slag. Denne Konung skickade äfven lefvande växter.” — På ett annat ställe nämner L. att konungen tagit an hans method för tråd-gården vid Trianon. Allt detta visar att L. var i hög grad uppburen af konung Ludvig.

40 (sid. 72). ”Och snart utöfver skummig våg

Sitt hemlands kust han säg.”

Linné skrifver: ”Sedan han sett det märkvärdigaste i Paris, far han till Rouen, och derifrån seglar med en strykande vind och storm till Catte-gat, där vinden straxt vänder sig åt sundet, och L. landstiger vid Helsingborg, hvarifrån han reser att besöka sin ålderstegne Fader i Stenbrohult” . (Hans mor var redan före hans utrikes resa afliden, år 1734).

41 (sid. 76). ”Nu han ger sig af på färd,

Svärmande i hopp och minne”.

”Efter några dagars hvila” — skrifver'Linné — ”begifver han sig till Fahlun, der han finner sin käresta vänta hans hemkomst. Linnseus får nu (formell) förlofning, hvarpå han reser till Stockholm, att der söka sin vidare fortun”.

42 (sid. 78). Mårten Triewald, utmärkt mekanikus, samt en af vår Yetenskaps-akademis stiftare, tillsammans med Linnseus, Höpken, Bjelke, Cederhjelm och Alström (den sistnämnde sedermera adlad, med namnet Alströmer).

43 (sid. 78). Albrecht von Haller, en af sin tids utmärktaste män, och berömd som anatom, physiolog, botaniker, läkare och skald, var född i Bern 1708. Han var en tid professor i medicin och botanik m. m. vid universitetet i Göttingen. — Innehållet af Hallers bref (på latin och dateradt d. 24 Nov. 1738) var, i det som rörde denna sak, följande:---

— ”Er, af hvilken Flora hoppas mer än af någon annan botanicus, beder jag, drag nytta af er lyckliga lott och återvänd till ett blidare klimat. Om mitt fädernesland kallar mig tillbaka — och jag hoppas det sker —så har jag bestämt eder — så framt det vinner edert bifall — till arftagare af härvarande botaniska trädgård och öfriga hedersplatser (qualiscumque hon oris), och har jag redan härom talat med dem som hafva att bestämma öfver allt

detta.” — I ett annat bref af den 19 Januari 1739 skrifver Haller följande: ”Mitt beslut, angående afträdandet från botaniska trädgården är detsamma som förut. Jag qvarblifver här blott få år, och kan icke öfverlemna densamma åt någon värdigare än er”.*

44 (sid. 79). ”Men allt förgäfves! Ingen dristar lemna

Sitt lif uti en okänd främlings händer”

Härom skrifver Linné: ”Stockholm emottog Linnseum uti September månad (1738) såsom en främling. L. ärnade här såsom Doctor försörja sig; men som han nu var allom obekant, vågade ingen i åhr att anförtro sitt kära lif uti en oförsökt Doctors händer, ja, icke en gång sin hund, att han ofta tviflade om sin fortkomst i Riket. Han, som allestädes utomlands blef ärad såsom en Princeps Botanicorum, var hemma såsom en Klimius, kommen ifrån underjordiska verlden”.

45 (sid. 83). Grefve Carl Gustaf Tessin, en af de förnämsta ledarne af Sverges politik, under frihetstiden. Älskare af vetenskaperna och sköna konsterna, var han den som förnämligast och på det mest högsinta sätt befrämjade Linnaei fortkomst i fäderneslandet.

46 (sid. 84). Linnaeus blef genom Tessins rekommendation hos Amiral Ankarkrona kallad till läkare vid Amiralitetet 1739.

47 (sid. 85). ” At blomster gudinnan han sagt farväl”

Hedin skrifver, i äreminnet öfver Linné, följande: ”Linnaeus nödgades länge öfvergifva Blomster gudinnans tjenst, och trädde nu under Aesculapii fana. Ifrån åskådandet af den sköna och lifliga Naturen måste Han nu gå att bispringa den lidande och qvalfulla menskligheten. Detta värf, visserligen lika ädelt och mera dyrt, passade likväl mindre för Hans häftiga böjelse, riktad endast på Naturens kännedom. Han fullgjorde likväl med framgång detta värf, och Han söktes äfven af Hofvets högst uppsatta Ämbetsmän.”

48 (sid. 86). ”Han skördade ära, han skördade guld

Långt mer än han hoppats på”.

Linnaeus berättar i sina anteckningar ”att han allena hade så stor praktik, som alle de andre medici tillsamman, och förtjente i Stockholm årligen 9000 Daler kopparmynt.”

49 (sid. 86). ”Han egde ett hem och han vunnit sin mö”.

Linnaeus vigdes den 26 Juni 1739 vid Sara Elisabeth Morcea på hans

svärfaders gård Sweden vid Falun.

* Stöver, Tom I sid. 261 och 262.50 (sid. 88). ”Rivaler sig reste med buller och bång.

Med hetta i kampen man drog;

Man spädde sig seger som förr en gäng —

Men segern Linnceus tog.”

Linnseus skrifver härom, bland annat, följande: ”Alla möjliga omsvep upptänkas i Upsala, att Linnseus ej måtte få den andra professionen” (d. v. s. professionen efter Rudbeck) ”hvarpå hela året åtgår, och Doctor Wallerius kommer fram med en publique Disputation att förlägga Linnsei meriter och goda namn, då Professor Beronius och Magister Klingenberg publice på Academien öfvertyga Doctor Wallerius om sitt ofog”. [En mera fullständig skildring af denna tilldragelse finnes hos Stöver, tom I, pag. 236 och följ., äfvensom i den af Otto E. A. Hjelt utgifna skriften: Carl von Linné som läkare (Helsingfors 1877)]. Att Linnsei gamle antagonist Rosén äfven lärer haft någon del i denna sak, finner man af Stövers uppgift att Rosén hade, för att tjena med bidrag vid Waller ii Dissertation (”zum Behuf der Dissertation”) meddelat en kronologisk förteckning på de i Upsala gängse sjukdomarna.

51 (sid. 89). ”Hela naturens verld i trenne riken han delat.”

Linnsei Systema Naturce omfattar de tre naturens riken: Djurriket,

Växtriket och Stenriket. I den lilla skriften: Delicice Naturcp. — denna fantasirika och äkta Linneanska naturmålning — framställer Linné naturen såsom indelt i 3:ne tempelgårdar, der Pan, Flora och Pluto herska, hvar och en inom sitt område.

52 (sid. 94). ”Andra föllo och fingo till lön martyrernas krona

Och ett odödligt namn i den menskliga odlingens häfder/’

Enligt Stöver bortrycktes af döden 6 bland Linnés lärjungar, under deras vetenskapliga resor. Dessa voro följande: Tern ström (död vid Polo Oandör* 1745), Hasselqvist (f i Smyrna 1752), I^öfling (f i Sydamerika 1756), For skäl i Arabien 1763), Falk (f i Kasan 1774) och J. J. Björn-stähl (f i Saloniki i Macedonien 1779). Kalm, Rolander, Torén, Osbeck, Sparrman och Thunberg, hvilka allesammans gjorde vidsträckta resor till olika verldsdelar, voro lyckligare och återkommo med rika naturalie-samlingar.

53 (sid. 95). ”Trädde han in bland sköldarnas män, i kraft af sitt

snille

Och sina lysande däd i ljusets heliga strider.”

Ar 1763 blef Linnseus upphöjd i adeligt stånd och antog namnet von Linné. En ranka af hans älsklingsblomma, Linncea borealis, pryder den adliga skölden.

54 (sid. 98). ”1 denna sköna lustgärd utan like”

Upsala akademis botaniska trädgård, anlagd af Olof Rudbeck, d. ä., utvecklades af Linnseus till en sådan fulländning, att densamma kunde

* En ögrupp utanför Cambodscha.täfla med de yppersta trädgårdar i hela verlden, och utan tvifvel öfver-träffade dem i vetenskapligt värde. Det heter ock om densamma, i Bussers beskrifning om Upsala (tryckt 1773): ”Ingen Trägård är ordentligare anlagd, ingen öfvergår honom i antal af sällsynta örter, och ingen har af frö någonsin frambragt flera särskilta slag; ehuru han ligger under det kallaste Climat ibland alla Botaniska Trägårdar i Europa.” Den var belägen på den tomt, som nu disponeras af Ostgöta nation; och i det till nationssal m. m. apterade huset, som är beläget i bakgrunden af parken, igenkänner man ännu den gamla orangeribyggningen. Om orangeriets yttre kan man få ett begrepp genom den till förevarande sång hörande illustrationen, hvilken är tagen efter det kopparstick, som finnes i Bussers af-handling.

På den mot Svartbäcksgatan gränsande delen af trädgårdstomten ligger det hus, hvari L. bodde.

55 (sid. 99). ”Kung Gustaf sjelf han haft till gäst i dag”.

Linné var på det högsta uppburen af Gustaf III, och i L:s anteckningar berättas konungen hafva en gång rest från Ekolsund till Upsala, ”att endast besöka Linné och ingen annan, samt stannat qvar hos honom hela eftermiddagen”.

56 (sid. 100). ”Ilvem blef väl af sig sjelf sin lyckas smed ?”

”Nullus faber suce fortunce”, skrifver Linné i sina anteckningar öfver Nemesis divina.

57 (sid. 101). ”Din hand Du lade pä min lyckas väg,

Ifrän den stund jag svor att hämnden glömma.

Och öfverlät ät Dig allen att döma.”

I nyssnämnda anteckningar skrifver L. att allt gick olyckligt för honom, dä han ärnade hämnas: men att sedermera, dä han ändrade sig och lämnade det i Guds händer, allt gick lyckligt.

58 (sid. 102). ”Af dig allen till läns är allt oss gifvet.

Ett län är lyckan och ett län är lif vet”

L. skrifver i nämnda anteckningar följande: ”Alt det wij hafice är ett län af Gud. Wi hafwe intet hit med oss; intet bortföra wij.

När Gud tager det, och ödet, som är Guds exsecutor, söria wij att hafva mistat wärt, som ej warit wärt, utan län.”

59 (sid. 103). ”Och säg hans skugga, hvart min vandring bar”.

I företalet till en upplaga af Systema naturce yttrar Linnseus: ”Jag såg skuggan af det högsta väsendet skrida förbi mig, och jag intogs af vördnad och beundran. Jag letade efter dess spår i sanden — hvilken kraft, hvilken vishet! Jag såg djuren vara till endast genom växterna, växterna genom de liflösa partiklarna, och dessa åter bildade jorden. Jag såg solen och stjernorna utan tal hänga fria i rymden, hållna i handen af varelsernas varelse, det stora mästerstyckets konstnär.”60 (sid. 105). ”Vid hornmusik och säng och glam”.

Linné skrifver i sina anteckningar: ”Då lian åhrligen botaniserade sommartiden, hade han ett par hundrade Auditores, som samlade örter och insecter, anstälde observationer, skjöto foglar, förde protokoll. Och sedan de ifrån morgonen kl. 7 till aftonen kl. 9 onsdagar och lögerdagar botaniserat, återkommo de till staden med blomster i hattarna, samt med pukor och waldthorn följde sin Anförare till Trägården igenom hela staden. Åtskillige så utländningar som Herrar ifrån Stockholm bevistade dessa Linncei excursioner. Men ock just nu hade vettenskapen kommit till sitt högsta.”

61 (sid. 108). ”Frän denna stund de slöto med hvarandra

En evig vänskaps heliga förbund.”

Om denna tilldragelse läser man i Linnés anteckningar följande: ”1764 Maj 3 blef Linné angripen af en dödelig Plevritis, från hvilken han med plats och genom Roséns trogna bemödanden undanslapp, hvar-efter han fattar en otrolig vänskap för Fosén” Fullständigare finnes detsamma omtaladt i Svenska Familjboken, tom 2 sid. 472.

62 (sid. 108). ”Att gälda gammal skuld” etc.

Det är en känd sak att Linné, under Archiater Rosén von Rosensteins sista sjukdom, med outtröttligt deltagande egnade honom all den hjelp, som konsten erbjöd. Denna sjukdom, som trotsade den ömmaste omvårdnad, lärer hafva haft sin grund i flera tätt på hvarandra följande familjesorger.

Som ett ytterligare bevis på den stora tillgifvenhet och högaktning Linné hyste för denne sin forne tvistebroder, må nämnas, att då R. var afliden, ”Linné sjelf enträget” — som Franzén i minnesteckningen öfver R. yttrar — ”ville hålla parentation öfver honom” — ett beslut, hvars verkställighet R. v. Rosensteins enka, i anseende till Linnés ålder, lyckades afböja.

Rosén von Rosenstein afled 1773, och vid hans död yttrade Linné: ”Med honom dog en hel akademi”.

63 (sid. 110). ”Och bodde vid Hammarby gärd”

Linnés Hammarby är en landtgård, belägen i Danmarks socken, 1 mil från Upsala, och i sydost från nämnda stad. Den utgöres af några enkla träbyggningar, utan någon arkitektonisk prydnad, och har i sitt yttre ingenting tilldragande Trakten deromkring, som till största delen är en slättbygd, är icke naturskön. En liten skogspark, norr om gården, afbryter det enformiga i landskapet, samt lemnar gården skydd mot nordanvinden. På längre afstånd mot norr, begränsas horisonten af den stora Funbo-skogen, och mot söder af en skog, kallad Danmarks allmänning. Mot öster och vester: öppen slättbygd, samt, åt sistnämnda led, staden Upsala i bakgrunden. En från Funbo-sjön kommande å löper förbi Hammarby, på vid pass en åttondedels mils afstånd från gården. —Som utrymmet här ej medgifver införandet af någon detaljerad be-skrifning på den store naturforskarens landtgård, så få vi hänvisa läsaren till den fullständiga och särdeles underhållande skildring, som finnes i det under utgifning varande förtjenstfulla arbetet: Upplands herregårdar; och inskränka vi oss här till följande utdrag derur: ”Linné köpte Hammarby egendom år 1758. Före hans tid funnos derstädes tvenne mot hvarandra liggande envånings

trähus. Ar 1762 bygde L. midt emellan dessa båda ett tvåvånings trähus, och i detta hus, som ännu finnes i oförändradt skick, förvaras åtskilliga af de tillhörigheter, som under L:s lifstid prydde hans bostad. På gården hade L. planterat två kastanier och två sibiriska äpleträd, af hvilka den ena kastanien och det ena äpleträdet ännu finnas qvar. Nere i trädgården, nära gärdesgården, något till ven-ster, då man kommer ifrån gården, finnes ännu i dag en fyrkantig plats, omgifven af numera höga trän. Denna kallades af hans dotterdotter: ”morfars löfsal”, och här trifdes han synnerligen väl. Här tyckte han om att sitta och röka pipa, och här dukades middagsbordet så ofta vädret det tillät. Den mängd förvildade växter, hvaribland kunna nämnas Evo-nymus europeus, Myrrhis odorata, Tulipa sylvestris m. fl., som nu växa derstädes i yppig fägring, är jämte några trän och buskar äfvenledes lemningar efter Linnés trädgård. I träden vid gården eller kring löfsalen hade Linné uppsatt glasklockor, hvilka klingade då vinden rörde trädens grenar.

Å höjden ofvanför ”Linnés lund” är hans ”museum” beläget. Denna höjd var på den tiden icke, såsom nu, omgifven af hög furuskog, utan en alldeles kal stenbacke, med fri utsigt öfver slätten, hvilken utsigt mycket fröjdade Linné. Här förvarades hans herbarium och öfriga naturaliesam-lingar jämte dertill hörande bibliotek. I sina egenhändiga anteckningar skref Linné: ”1769 fulländar han på sin gård den förlidet åhr begynta byggnaden af ett museum på ett högt berg, jämte gården, med härligaste prospekt, deruti han sedan hade sina Herbarier, Zoophyter, Conchylier, In-secter, Mineralier, och dit alla courieuse kommo att se dem.” —

Huset, bygdt af tegel, är ganska litet, men rymde dock en rik natu-raliesamling och ett herbarium, som, enligt Linnés egna ord, var ”det största verlden sett”. Det var här L. om somrarna höll sina föreläsningar och meddelade sina vigtigaste upptäckter åt en utvald krets lärjungar, hvilka inhyrde sig i grannskapets bondgårdar, att vara tillstädes vid dessa likt orakler uppskattade föredrag. På den ännu der förvarade före-läsningsstolen * hade då L. vanligtvis sin plats vid den uppslagna dörren, och framför honom lågo eller sutto i gräset hans åhörare.

Linnés museum, Isistemplet, der den store siaren för beundrande skaror lyftade slöjan från naturens anlete, är längesedan uttömdt på alla sina skatter; — de hafva gått till främmande land. Yår tid, så mån om våra fosterländska minnen och dyrbarheter, kan knappast fatta hur det varit möjligt att tillåta att de Linneanska samlingarna, efter den yngre Linnés

* Se den efter 25:te sången bifogade figuren.död, afhändes vårt land; och en outplånlig skugga hvilar öfver de personers minne, som hade kunnat förekomma olyckan.

Mot den engelske naturforskaren J. E. Smith, som för 900 guinéer tillegnade sig de ovärderliga samlingarna, har man ej något att anmärka; han var ju i sin goda rätt, då han köpte, hvad som honom erbjöds. Skänkta af Smith till det år 1788 stiftade Linnoban Society, förvaras nu de dyrbara samlingarna i London bland det Linneanska sällskapets öfriga tillhörigheter — och detta med en utomordentlig omsorg. —

Linnés Hammarby är, med undantag af Sjelfva jordegendomen, nu inlöst af staten, för att vårdas som national-tillhörighet.

64 (sid. 114). ”Ett sekel gått, se'n, tyngd af lefnad läng Och jättebördor, han sin spira fälde;”

Sedan Linné, i ordets hela bemärkelse försliten af ett långt lifs oaf-låtliga arbeten, genomlefvat några år i mycken skröplighet, kom slutligen dödens ängel och befriade hans ande ur dess jordiska band, den 10 Januari 1778. Han efterlemnade maka och 5 barn, deribland en son. Slägten på den manliga linien är utdöd med sonen, som var ogift.

UPPLYSNINGAR, ANGÅENDE DE TILL DIKTVERKET HÖRANDE ILLUSTRATIONERNA.

Den främst i boken förekommande bilden af Linnceus är tagen efter ett af holländske målaren Martin Hoffman i olja måladt större porträtt af L., under dennes vistelse i Holland 1737. En kopia af nämnda stycke pryder för närvarande vår Kongl. Vetenskaps-Akademis cessionssal, till akademien föräradt af Herr Ryttmästaren P. von Möller. Porträttet framställer L. vid 30 års ålder, iklädd den Lappdrägt han medfört från sin lappländska resa.

För de illustrationer, der X. framställes såsom äldre, har artisten haft ledning af åtskilliga goda porträtter,

deribland det välbekanta, som målades af Roslin, vid Linnés 68:de år. —

Det på sid. 18 befintliga porträttet af Arkiater Stobceus, är gjordt efter en litografi bland Kongl. Bibliotekets samlingar. Att den hederlige Arkiatern varit särdeles mån om att skydda sitt hufvud mot de skånska vinterstormarna, kan man se af den ovanligt rika peruken, som, enligt uppgift i Biografiskt lexikon, vägde ett helt skålpund. —01. Celsii porträtt, pä sid. 25, är taget efter ett bland K. Carolinska Institutets porträttsamling befintligt kopparstick. —

Den stående figuren pä sid. 32, föreställande 01. Rudbeck d. y., är porträtterad efter en litografi af Joh. Cardon. —

Adjunkten Rosén, på sid. 35, är porträtterad efter ett kopparstick bland K. Carolinska Institutets samlingar. —

För bilden af IJnncei fästmö, Sara Morcea, på sid. 43, har artisten haft att tillgå ett vid Linnés Hammarby föryaradt porträtt af fru Lin-nseus, såsom nygift. —

Boerhaaves bild, på sid. 55, är tagen efter ett godt kopparstick bland K. Carolinska Institutets samlingar. —

Illustrationen pä sid. 96, framställande en del af Linnés ”Hortus botanicus”, med orangeribyggningen i bakgrunden, är utförd efter en planche i Bussers beskrifning om Upsala, tryckt 1773. Man ser i förgrunden till venster den ena af de tvenne markatt-burarna, som Linné hade låtit uppställa, en på hvardera sidan om ingången till blomstergården. —

Illustrationen pä sid. 109 framställer Linné i kretsen af hans familj, vid Hammarby; och har artisten, för utförandet af denna interiör, kopierat de vid nämnda ställe förvarade porträtterna af den Linneanska familjen. Originalet till den något besynnerliga figur med brutna vingen, hvilken synes till höger på taflan, har icke heller undgått artistens blickar, hvarför han ock här afbildat den samma, ehuruväl man nu hvarken vet hvad den skall föreställa, eller hvar den under Linnés tid haft sin plats. — Illustrationen till epilogen, på sid. 113, framställer den medalj Grefve Tessin lät slå år 1758, ”till Linnaei hågkomst för den nyss utgifna och till sig dedicerade första Tomen af Systema Naturce”. De tre kronorna, som synas på medaljens frånsida, föreställa de tre naturens riken. — Illustrationen pä sid. 114 är en af bildning af Linnés föreläsningsstol

— ett mellanting mellan stol och kateder — hvilken ännu förvaras i den lilla museibyggnaden vid Hammarby. Artisten har här prydt den med en blomsterranka och en gloria — och det med rätta. ”Denna lärostol” — säger en författare — ”af högre betydelse än den Delpliiska Tripus, var den mäktige naturfurstens tron, från hvilken han regerade öfver blomster-verlden efter grundlagar, dem han sjelf stiftat, hvilka han aldrig öfver-skred, och hvilka ännu hvarken fordrat reform eller jämkning”. —

Slutligen må nämnas att, till prydnad för detta åt Blomsterkonungens minne helgade diktverk, vår utmärkte skulptör herr Professor .Kjellberg har förärat oss en fotografi af sin sköna Linné-staty (miniaturmodellen till det under arbete varande monument, som kommer att resäs i hufvud-staden); och meddelas här en kopia af nämnda fotografi. —